

DE STER

December 1984
84ste jaargang
Nummer 12

Officiële Nederlandstalige uitgave van De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
De in deze publicatie afgedrukte artikelen werden overgenomen uit de tijdschriften „Ensign”, „New Era” en „Friend”

INHOUDSOPGAVE

- 1 Kerstboodschap van het Eerste Presidium
- 2 „En de Heere noemde Zijn volk Sion”,
president Spencer W. Kimball
- 10 Dienstbetoon in de kersttijd, *Lila M. Selover*
- 12 Kerstgeschenken
ouderling Mark E. Petersen
- 15 De geestelijke instelling van Joseph Smith,
Dean C. Jesse
- 25 Joseph Smiths winkel van rode bakstenen,
Paul Thomas Smith
- 31 Het bewijs van het beginsel
„Hebt uw vijanden lief”, *Rena N. Evers*
- 34 Iedere goede gave, *ouderling Robert D. Hales*
- 42 Zeventien eeuwen christendom,
De Lamar Jensen

KINDERSTER

- 1 Het Kindje Jezus
- 4 Het geschenk, *Ray Goldrup*
- 8 Dieren uit de Schriften

Op de omslag: „De kerstvoorstelling,” van de Nederlandse schilder Gerard van Honthorst (1590-1656), die in Rome en Florence (Italië) gewerkt heeft, waar hij de bijnaam „Gherardo delle Notti” verwierf.

Jaarabonnement:

Fl. 23,10 storten op Citibank Amsterdam, rekeningnummer 266041434,
De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
Bfr. 420 storten op Citibank Antwerpen, rekeningnummer 570-0157-600-33,
De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen.
USA en Canada (niet per luchtpost): \$ 10.00

© 1984 by the Corporation of the President of The Church
of Jesus Christ of Latter-day Saints. All rights reserved.

Verlag Kirche Jesu Christi der Heiligen der Letzten Tage, Porthstraße 5-7,
D-6000 Frankfurt am Main 50.

Eerste Presidium

Spencer W. Kimball
Marion G. Romney
Gordon B. Hinckley

Raad der Twaalf

Ezra Taft Benson
Howard W. Hunter
Thomas S. Monson
Boyd K. Packer
Marvin J. Ashton
Bruce R. McConkie
L. Tom Perry
David B. Haight
James E. Faust
Neal A. Maxwell
Russell M. Nelson
Dallin H. Oaks

Adviseurs

M. Russell Ballard
Loren C. Dunn
Rex D. Pinegar
Charles Didier
George P. Lee

Redacteur

M. Russell Ballard

International Magazines

Zakelijk redacteur
Larry A. Hiller
Adjunct-redacteur
David Mitchell

Kinderster

Lois Richardson

Vormgeving

Mary Hodson

Vertaling

en nieuwsredactie

Henri J. A. Tenthof
van Noorden
Kerkelijk Vertaalbureau
Parkstraat 38
NL-3581 PL Utrecht

Kerstboodschap van het Eerste Presidium

In deze gewijde kersttijd brengen wij onze liefde en onze groeten over aan de mensen van alle naties. Wij verkondigen dat het kindje dat bijna tweeduizend jaar geleden in Betlehem werd geboren inderdaad de Christus was, de Heiland van de gehele mensheid. Dank zij Hem hebben alle mensen, uit het verleden, de tegenwoordige tijd en in de toekomst, hoop. In Hem kan de persoonlijke vrede gevonden worden die zovelen in de wereld ontgaat.

De gebeurtenissen die in Betlehem begonnen en eindigden in Jeruzalem, vormen het centrale punt waar de hele geschiedenis om draait. De nederige geboorte die wij gedenken was het voorspel van de ontzagwekkende gebeurtenissen van Getsemane en Golgota, en het kerstfeest krijgt zijn diepste betekenis wanneer wij bedenken dat de bediening die in een stal begon in een leeg graf eindigde.

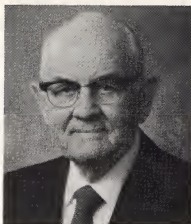
De juiste viering van het kerstfeest is een blijde dankbetuiging aan God voor de wonderbaarlijke gave van zijn Eniggeboren Zoon. De kerstliederen en lofzangen die in deze tijd worden gezongen zijn als het ware een nog steeds weerklinkend echo van de lofzangen van de engelen die door de herders werden gehoord.

Met Nephi, de profeet vanouds, verklaren wij dat wij ons „verheugen in Christus” (2 Nephi 25:26). De rechtvaardigen uit vroegere tijden zagen vol geloof en hoop uit naar zijn komst. Wij kijken met nederige dankbaarheid terug op zijn aardse bediening. En ook wij, kijken vol vertrouwen en geloof uit naar de tijd dat Hij zal wederkeren.

Wij bidden dat allen de vrede mogen zoeken die in Christus gevonden kan worden; dat allen verder mogen kijken dan de commerciële en gezellige aspecten van dit feest en die Ene zien wiens geboorte wij vieren. In de vele landen waar het kerstfeest gevierd wordt, is er een grote verscheidenheid aan kerstradities. Wij zouden een traditie willen aanmoedigen van het dienen van de Heiland door liefdevol dienstbetoon aan onze naasten. Moge de vriendelijkheid, de vergevensgezindheid en de persoonlijke gerechtigheid van de Heiland in het leven van ontelbare mensen in de gehele wereld geminifesteerd worden. Want evenals de heldere ster van Betlehem de Wijzen uit het oosten naar de Heiland leidde, zo kan een levenswijze als die van Christus van de mensen in onze tijd een helder baken zijn voor de velen die hun Verlosser nog niet hebben leren kennen.

Dat allen de hoop en de vrede die door Jezus Christus komt mogen vinden, is ons vurig gebed in deze kersttijd en altijd.

„EN DE HEERE NOEMDE ZIJN VOLK SION”

President Spencer W. Kimball

Deze belangrijke toespraak werd gehoord op de algemene conferentie van oktober 1977. Op aanwijzing van de president wordt zij opnieuw naar voren gebracht om nogmaals persoonlijk en in gezinsverband te worden bestudeerd.

Gezien de allesoverheersende betekenis van de welzijnszorg, achtte ik het passend de fundamentele waarheden van dit werk nogmaals vast te stellen, en tevens te benadrukken hoe wij ze moeten toepassen in deze generatie. Mijn hoop is, dat wij, zo mogelijk, ons geestelijk erfdeel in dit werk mogen intensiveren en dat wij bouwende op de fundering die wij verkrijgen, onze pas bij het uitvoeren van dit werk mogen verlengen.

De Heer heeft sinds de eerste bedeling des tijds op deze aarde van zijn volk geëist dat zij hun naasten zouden liefhebben als zichzelf. Wij weten van de generatie van Henoch dat „de Heere . . . het land (ze-

gende), en zij werden gezegend op de bergen en op de hoge plaatsen, en zij waren voorspoedig.

En de Heere noemde Zijn volk Sion, want zij waren één van hart en één van geest, en leefden in gerechtigheid, en er was geen arme onder hen.” (Mozes 7:17-18.)

Door het hele Boek van Mormon heen zien we hoe leiders deze waarheden onderwijzen en hoe generaties ze leren, zoals uitgesproken door de goede koning Benjamin:

„En nu, wat deze dingen aangaat, waarover ik tot u heb gesproken, dat is, betreffende het van dag tot dag behou-

den van een vergeving van uw zonden, opdat gij schuldeloos voor God moogt wandelen, zou ik willen, dat gij van uw goederen aan de armen zoudt mededelen, een ieder mens naar hetgeen hij heeft, zoals de hongerigen te voeden, de naakten te kleden, de zieken te bezoeken en hun hulp en steun te verlenen, zowel naar hun geestelijke als stoffelijke behoeften." (Mosiah 4:26.)

In het vierde boek van Nephi zijn wij getuigen van de zegeningen van de Nephie-

ten naarmate zij hun egoïsme overwinnen en gedurende een periode van vier generaties in volmaakte rechtvaardigheid gedijsen. Wie wordt niet aangegrepen door dit beeld van het ideaal van Zion?

„En zij hadden onder hen alle dingen gemeen; zodoende waren er armen noch rijken, dienstknechten noch vrijen, maar zij waren allen vrijgemaakt, en deelgenoten van de hemelse gave.

En men vond geen afgunst of strijd, of moeilijkheden, of hoererijen, of leugen of

moord, of enigerlei ontucht; en er kon waarlijk geen gelukkiger volk zijn onder alle mensen, die door God waren geschapen." (4 Nephi 3, 16.)

Het is nu in deze laatste bedeling, bijna vier generaties geleden dat de Heer opnieuw zijn voorschriften voor het moderne Zion bekendmaakte. Hij zei:

„En laat een ieder zijn broer achten als zichzelf, en deugd en heiligheid voor Mij betrachten.

En wederom zeg Ik u: Laat een ieder zijn broeder achten als zichzelf. Want welke man onder u, die twaalf zoons heeft, die hem gehoorzaam dienen, terwijl hij de één niet hoger acht dan de ander, zegt tot de ene: Wees gij gekleed in prachtige klederen en ga hier zitten; en tot de andere: Wees gij gekleed in lompen en ga daar zitten — en ziet dan op zijn zoons, en zegt: Ik ben rechtvaardig? Ziet, dit heb Ik u als een gelijkenis gegeven, en het is evenals Ik ben. Ik zeg tot u: Zijt één; en indien gij niet één zijt, zijt gij de Mijnen niet." (Leer en Verbonden 38:24-27.)

President Joseph F. Smith was de voorbode van de herstelling van het welzijnswerk toen hij ons in 1900 aan het volgende herinnerde:

„U moet voortdurend in gedachten houden dat het wereldlijke en het geestelijke met elkaar vermengd zijn. Ze zijn niet apart. Men kan het ene niet bezitten zonder het andere, zolang wij hier in onze sterfelijke staat zijn . . . De heiligen der laatste dagen geloven niet alleen in het evangelie van geestelijke zaligheid, maar ook in het evangelie van wereldlijke zaligheid . . . Wij geloven niet dat het voor de mensen mogelijk is, werkelijk goede en gelovige christenen te zijn, indien zij niet ook werkelijk goede, gelovige, eerlijke en vlijtige mensen zijn. Daarom prediken wij het evangelie van vlijt, het evangelie van

zuinigheid, het evangelie van matigheid." (*Evangelieleer* blz. 204-205.)

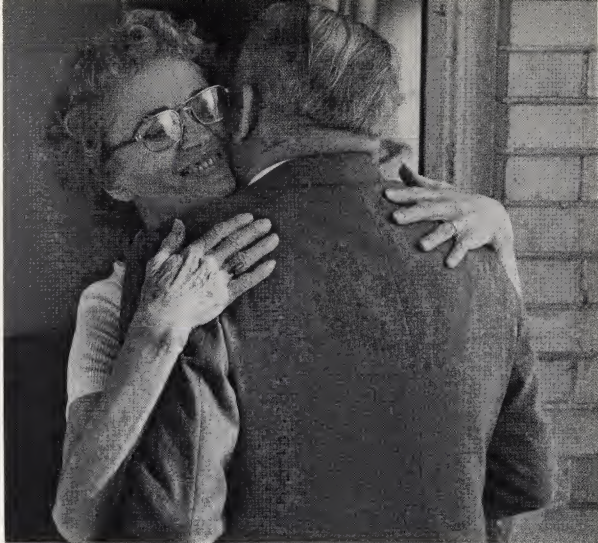
Aldus kunt u zien dat toen het Eerste Presidium in 1936 deze leerstellingen opnieuw uiteenzette in de vorm van het huidige welzijnsprogramma, het die generatie alleen een meer volledige mogelijkheid bood om het ideaal van Zion te verwezenlijken. Voor onze generatie kunnen hun woorden zelfs een diepere betekenis hebben.

„Ons hoofddoel," zei het Eerste Presidium, „was het oprichten van een systeem, zover als dit enigszins mogelijk was, dat een einde zou maken aan de vloek van de leegloperij en het kwaad dat steuntrekken heet. Onafhankelijkheid, nijverheid, zuinigheid en zelfrespect zullen wederom onder de mensen tot stand gebracht worden. Het doel dat de kerk beoogt is de mensen te helpen zichzelf te helpen. Arbeid zal opnieuw ingesteld worden als het overheersende beginsel in het leven van onze kerkleden." (*Conference Report* van oktober 1936, blz. 3.)

Wij kunnen ons niet vergissen in hun bedoelingen; en hoewel dit werk vaak bekeken wordt als van tijdelijke aard, moeten wij goed begrijpen dat het in wezen wel degelijk geestelijk is!

Dit werk is op mensen gericht en door God geïnspireerd. President J. Reuben Clark jr. steide het als volgt:

„Het werkelijke doel van het welzijnsprogramma op langere termijn is het opbouwen van het karakter van de leden van de kerk, zowel van degenen die geven als van degenen die ontvangen. Dit houdt in dat al het goede diep binnenin hen moet worden gered, en de sluimerende rijkdom van de geest tot bloei en vruchtbaarheid gebracht wordt. Dit is tenslotte de zending, het doel en de bestaansreden van deze kerk."

(President J. Reuben Clark jr., op een speciale vergadering voor ringpresidioms, 2 oktober 1936.)

Tijdens onze reizen en bezoeken aan mensen over de gehele wereld, beseffen wij de grote stoffelijke behoeften van onze leden. Wij verlangen ernaar hen te helpen, maar realiseren ons tegelijkertijd het fundamentele belang van een grote les die zij moeten leren, namelijk dat het grootste geestelijke succes voortkomt uit het overwinnen van het vlees. Wij bouwen karakter op wanneer wij mensen aanmoedigen in hun eigen behoeften te voorzien.

Naarmate degenen die geven hun verlangens leren te beheersen en anderen behoeften in het licht van hun eigen wensen zien, worden de machten van het

evangelie in hun leven ontketend. Zij leren dat zij zich niet alleen van tijdelijke zaligmaking maar tevens van geestelijke heiliging verzekeren door de grote wet van liefde na te leven. Naarmate degene die ontvangt dit onder dankzegging doet, verheugt hij zich in de kennis dat in zijn zuiverste vorm — in het ware Zion — iedereen deel kan hebben aan zowel tijdelijke zaligheid als geestelijke heiliging. Op deze wijze raken zij gemotiveerd om in eigen behoeften te voorzien en zijn zij in staat om met anderen te delen.

Is dit niet een prachtig programma? Wordt u niet met geestdrift vervuld door dit onderdeel van het evangelie dat Zion haar wondermooie gewaden doet aantrekken? Wanneer wij het in dit licht bekijken, zullen wij zien dat de welzijnszorg

geen programma is, maar het wezen van het evangelie. *Het is het evangelie in actie.*

Het is het kronende beginsel van een christelijk leven.

Mag ik, ten einde dit proces aanschouwelijk te maken en de specifieke beginse-len waarop dit werk rust duidelijk vast te stellen, de fundamentele waarheden ervan met u doornemen?

De eerste is *liefde*. De mate van onze liefde voor onze naaste en, in bredere zin, voor de Heer, wordt bepaald door hetgeen wij voor elkander, voor de armen en voor de in nood verkerenden doen.

„Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt. Hieraan zullen allen weten, dat gij discipelen van Mij zijt, indien gij liefde hebt onder elkander.” (Johannes 13:34-35; zie ook Moroni 7:44-48 en Lucas 10:25-37; 14:12-14.)

De tweede is *dienstbetoon*. Dienen houdt in zichzelf te vernederen, hen te hulp te komen die hulp nodig hebben en van zijn „goederen aan de armen en behoeftigen mede te delen, de hongerigen te voeden en allerlei lijden te doorstaan ter wille van Christus.” (Alma 4:13.)

„Zuivere en onbevleete godsdienst voor God, de Vader, is: omzien naar wezen en weduwen in hun druk en zichzelf onbesmet van de wereld bewaren.” (Jakobus 1:27.)

De derde is *arbeid*. Arbeid brengt ons geluk, zelfrespect, en welvaart. Het is de sleutel tot alle succes, en het tegenovergestelde van ledigheid. Het is ons geboden te arbeiden. (Zie Genesis 3:19.)

Pogingen tot het verkrijgen van ons stoffelijk, sociaal, emotioneel of geestelijk welzijn door onze hand op te houden, schenden het goddelijke gebod dat wij dienen te werken voor hetgeen wij ont-

vangen. Arbeid moet het overheersende grondbeginsel in het leven van onze kerkleden zijn. (Zie Leer en Verbonden 42:42; 56:17; 68:30-32; 75:29.)

De vierde is *zelfredzaamheid*. De kerk en haar leden wordt geboden zelfredzaam en onafhankelijk te zijn. (Zie Leer en Verbonden 78:13-14.)

De verantwoordelijkheid voor ieders sociale, emotionele, geestelijke, lichamelijke of economische welzijn ligt allereerst bij hemzelf, vervolgens bij zijn familie, en tenslotte bij de kerk, indien hij een getrouw lid is. Geen enkele ware heilige der laatste dagen zal de last van zijn eigen welzijn of dat van zijn gezin vrijwillig afschuiven op iemand anders wanneer hij lichamelijk en geestelijk gezond is. Zolang als hij ertoe in staat is, zal hij onder inspiratie van de Heer en op eigen krachten zijn gezin en zichzelf voorzien van de geestelijke en stoffelijke noodzakelijkheden van het leven. (Zie 1 Timoteüs 5:8.)

De vijfde is *toewijding*, hetgeen opoffering omvat. Toewijding is het besteden van tijd, talenten en middelen ten behoeve van de armen en behoeftigen, of dit nu op geestelijk of stoffelijk gebied is, en aan de opbouw van het koninkrijk Gods. Leden wijden zich toe in de welzijnszorg wanneer zij arbeiden aan productieprojecten, hun beroepstalenten delen, een gulle vastengave schenken, en reageren op dienstbetoonprojecten van de wijk of het quorum. Zij wijden zich toe in hun gezin of wanneer zij op huisonderwijs gaan. Wij wijden ons toe wanneer wij iets van onszelf geven. (Zie „De afgoden die wij dienen”, *De Ster* van augustus 1977, blz. 1.)

De zesde is *rentmeesterschap*. In de kerk betekent rentmeesterschap een heilige opdracht van een geestelijke of tijdelijke aard waar verantwoording voor afge-

legd moet worden. Daar alle dingen toebehoren aan de Heer, zijn wij rentmeesters over ons lichaam, onze geest, ons verstand, ons gezin en onze bezittingen. (Zie Leer en Verbonden 104:11-15.) Een getrouw rentmeester is hij die zijn heerschappij rechtvaardig uitoefent, voor zijn eigen gezin zorgt, en de armen en behoeftigen indachtig is. (Zie Leer en Verbonden 104:15-18.)

De activiteiten van de welzijnszorg worden door deze beginselen bestuurd. Mogen wij allen deze beginselen leren kennen, gehoorzamen en onderwijzen.

Leiders, onderwijs ze aan uw leden; vaders, onderwijs ze aan uw gezin. Slechts wanneer wij deze regels in praktijk brengen kunnen wij het ideaal van Zion benaderen.

Zion is de naam die de Heer heeft gegeven aan zijn verbondsvolk, dat gekenmerkt wordt door reinheid van harte en getrouwheid in het zorgen voor de armen, de behoeftigen en de bedroefden. (Zie Leer en Verbonden 97:21.)

„En de Heere noemde zijn volk SION, want zij waren één van hart en één van geest, en leefden in gerechtigheid, en er was geen arme onder hen.” (Mozes 7:18.)

Deze hoogste orde van een maatschappij waar het priesterschap heerst, is gebaseerd op de leerstellingen van liefde, dienstbetoon, arbeid, zelfredzaamheid en rentmeesterschap, die alle worden omvat door het verbond van de toewijding.

Ik zou nu graag de aandacht willen vestigen op enkele van de activiteiten en programma's die middelen en manieren verschaffen om deze beginselen na te leven.

U weet dat wij de laatste tijd aanzienlijke nadruk gelegd hebben op persoonlijke en gezinsparaatheid. Ik hoop dat elk lid

van de kerk op de juiste wijze op deze richtlijn reageert. Ik hoop eveneens dat wij de positieve zijde en niet de negatieve begrijpen en accentueren.

Ik hou van de manier waarop de zustershulpvereniging persoonlijke en gezinsparaatheid onderwijst als „vooruitziend leven”. Dit houdt in zuinig omgaan met onze energiebronnen, een verstandig financieel beleid, volledige aandacht voor onze gezondheid, voldoende voorbereiding op verdere studie en beroepsopleiding, het besteden van de juiste aandacht aan huisnijverheid en de jaarvoorraad, alsook het ontwikkelen van emotionele veerkracht.

Ik hoop dat wij begrijpen dat een moestuin, bijvoorbeeld, van veel méér nut is dan het verlagen van de rekening van de groenteman en het leveren van verrukkelijke verse groenten en fruit. Wie

kan de waarde schatten van dat speciale gesprekje tussen ouders en kinderen terwijl zij de tuin wieden of besproeien? Hoe kunnen wij het goede evalueren dat voortkomt uit de duidelijke lessen over planten, cultiveren en de eeuwige wet van de oogst? En hoe kunnen wij de saamhorigheid en samenwerking van het gezin meten die aanwezig moeten zijn willen de projecten in verband met de gezinsparaatheid een succes worden? Wij spreken over onderwijs en ontwikkeling met het oog op een betere baan, maar het huidige plezier van het lezen in de Schriften, kerkelijke tijdschriften en goede boeken mogen wij niet onderschatten. Wij onderwijzen emotionele kracht door middel van gezinsgebed, vriendelijke woorden en een diepgaande communicatie, maar al snel leren wij hoe plezierig het leven kan zijn indien het geleefd wordt in een hoffelijke en opbouwende sfeer. Zo zouden wij naar alle facetten van persoonlijke en gezinsparaatheid kunnen verwijzen, niet in verband met de een of andere ramp of catastrofe, maar met betrekking tot het ontwikkelen van een levensstijl die in de dagelijkse omgang een beloning op zich is.

Laat ons deze dingen doen omdat zij juist zijn, omdat zij voldoening schenken, en omdat wij daarmee gehoorzaamheid betonen aan de raadgevingen van de Heer. In deze geest zullen wij voorbereid zijn op bijna alle eventualiteiten, en de Heer zal ons zegenen en troosten. Zeker, er zullen moeilijke tijden aanbreken — want de Heer heeft het voorgezegd — en ja, de ringen van Zion zijn „tot toevlucht en ter verdediging tegen de storm”. (Leer en Verbonden 115:6.)

Maar wij zullen zo veilig zijn als in de palm van zijn hand, indien wij verstandig en met een vooruitziende blik leven.

Ik hoop dat de opvattingen over per-

soonlijke en gezinsparaatheid op de juiste wijze onderwezen worden in onze priesterschapsquorums en op de zustershulpvereniging en met die positieve aanpak waar wij allemaal gunstig op reageren.

Laat ons ook onderwijzen welke verplichtingen wij hebben met betrekking tot de vastenwet. Elk lid dient een royale vastengave af te dragen, ten bate van de zorg voor de armen en de behoeftigen, die minstens de tegenwaarde moet hebben van de twee maaltijden die gedurende de periode van het vasten niet genuttigd zijn.

„Soms zijn wij wat krenterig en rekenen we dat we voor het ontbijt één ei gehad zouden hebben, hetgeen zoveel cent kost, en dat geven we dan aan de Heer. Ik geloof dat wanneer wij het goed hebben, zoals velen onder ons, wij zeer royaal behoren te zijn. Ik geloof dat wij in plaats van het bedrag dat wij uitgespaard hebben door twee maaltijden over te slaan tijdens het vasten, misschien meer, veel meer zouden moeten geven — wel tien maal zoveel indien wij ons dit kunnen veroorloven.” (*Conference Report* van oktober 1974, blz. 184.)

De vastengaven zijn lange tijd de middelen geweest waarmee in de behoeften van de armen van de Heer werd voorzien. Het was en is het doel en de wens van de kerk om door middel van de vastengaven de contanten te krijgen die nodig zijn om tegemoet te komen aan de financiële behoeften van het welzijnswerk, en om via de welzijnsprojecten te voorzien in de verbruiksartikelen die nodig zijn. Indien wij royaal zijn in het schenken van onze vastengave zullen wij onze persoonlijke welvaart zowel geestelijk als stoffelijk, vergroten.

Broeders en zusters, mag ik u, met de-

ze begrippen voor ogen, aansporen om voort te gaan in dit grootse werk. Zoveel hangt af van onze bereidwilligheid om — gezamenlijk en ieder voor zich — het standpunt in te nemen dat het huidige niveau en de huidige uitvoer van het programma onaanvaardbaar zijn; noch voor onszelf noch voor de Heer.

Laat ons onze lessen ter harte nemen.

Laat ons de Zaligmaker nastreven door middel van dienstbetoon, toewijding en het overwinnen van het stoffelijke opdat u geestelijk zult toenemen.

Indien wij allen op een dergelijke wijze arbeiden, zal er tenslotte van ons geschreven worden „en er kon waarlijk geen gelukkiger volk zijn onder alle mensen, die door God waren geschapen”. □

Suggesties voor huisonderwijzers

Enkele belangrijke punten die u desgewenst bij uw huisonderwijs kunt gebruiken.

1. De mate van onze liefde voor onze naaste en, in bredere zin, voor de Heer, wordt bepaald door hetgeen wij voor elkander, voor de armen en voor de in nood verkerenden, doen.

2. Arbeid brengt ons geluk, zelfrespect en welvaart. Het is de sleutel tot alles succes. Het is ons geboden te arbeiden.

3. De verantwoordelijkheid voor leden, sociale, emotionele, geestelijke, lichamelijke of economische welzijn ligt allereerst bij hemzelf, vervolgens bij zijn familie, en tenslotte bij de kerk.

4. Toewijding omvat opoffering. Het is het besteden van tijd, talenten en middelen ten behoeve van de armen en behoeftigen. Naarmate dat wij dit doen, vergroten wij onze persoonlijke welvaart zowel geestelijk als stoffelijk.

5. Elk lid dient een royale vastengave af te dragen ten bate van de zorg voor de armen en de behoeftigen. Zo doende zal hij zijn geestelijke en materiële welvaart vergroten.

Wenken voor de bespreking

1. Bespreek uw eigen gevoelens over de fundamentele beginselen van de welzijnszorg. Vraag de gezinsleden naar hun gevoelens die naangaande.

2. Zijn er teksten of aanhalingen in dit artikel die het gezin voor zou kunnen lezen en bespreken?

3. Zou deze bespreking beter tot haar recht komen als er van tevoren met het gezinshoofd werd gesproken? Is er een boodschap van de quorumleider of bisschop voor het gezinshoofd over zelfredzaamheid?

DIENSTBETOON IN DE KERSTTIJD

Lila M. Selover

Al jarenlang had ik tegen kerst pakjes kleding gestuurd naar gezinnen waarvan ik in de New Yorkse krant had gelezen dat zij ze nodig hadden. Ik had er altijd ook wat literatuur over geestelijke onderwerpen bijgevoegd.

Op een keer toen ik weer met de voorbereidingen bezig was bleef mijn man, Will, bij mij stilstaan om eens te kijken wat ik aan het doen was. „Je geeft nogal wat geld uit aan postzegels,” merkte hij op. „Zou het geen idee zijn als ik de pakjes wegbracht naar de stad met de auto? In onze stationcar kan ik er heel wat meenemen.”

Ik vond het een geweldig idee. Als hij dat deed zou ik dikke winterkleding mee kunnen geven, dat te duur is om met de post te versturen, en ook levensmiddelen. Blij verzamelde ik alles wat ik maar kon terwijl Will kaarten van de verschillende voorsteden van New York op ging zoeken, de adressen opzocht en een rij-schema opstelde.

Al vroeg op de dag voor kerst laadden Will en onze oudste jongens de stationcar vol tot aan het dak. Het was een koude, grijze dag, maar de enige concessie die Wil aan het weer wilde maken was dat hij een pet opzette. Hij werkte op kantoor en bracht niet veel tijd buiten door, maar toch was hij er zeker van dat hij het warm genoeg zou hebben.

Toen ik hem met de zwaarbeladen wagen het erf af zag rijden, voelde ik ineens twijfels in mij opkomen. Stel je voor dat hij motorpech kreeg! Stel je voor dat hij de weg kwijtraakte! Of kou vatte! Hij ging naar een aantal van de meest louché wijken van de stad — stel dat hij aangevallen werd!

Toen ik mij omdraaide om het huis weer binnen te gaan, merkte ik dat het zacht was begonnen te sneeuwen. Nog een zorg erbij. Ik ging naar binnen en knielde neer om voor Wills veiligheid te bidden. „Geliefde Hemelse Vader,” begon ik, „Will is een boodschap gaan doen voor mij —.” Verder kwam ik niet. Plotseling had ik de indruk dat ik iets verkeerd gezegd had. De gedachte kwam in mij op: „Nee, hij is een boodschap gaan doen voor de Heer.”

Ik was even van mijn stuk gebracht door die gedachte. Ik had mij verbeeld dat Will alleen maar voor mij op stap gegaan was, en dat zijn veiligheid afhing van mijn gebeden. Op dat ogenblik drong het tot mij door dat het bezorgen van die pakjes zijn dienstbetoon aan de Heer was, en dat hij beschermd zou worden.

Ik stond op, vastbesloten mij geen zorgen meer over hem te maken, en ging verder werken aan mijn voorbereidingen voor het feest. De sneeuw die vroeg in de ochtend zo zacht was begonnen te val-

len, was tegen de middag een sneeuwstorm geworden. In de loop van de middag probeerde ik naar de dichtstbijzijnde winkel te lopen, maar moest terugkeren vanwege de sneeuwbanken. Als er hier al geen doorkomen meer aan was, hoe moest het dan wel in de stad zijn?

Het werd avond en nog steeds hadden wij niets van Will gehoord. Hij had gezegd dat hij op zou bellen. Mijn voornemen om mij geen zorgen te maken was werd steeds moeilijk om na te leven. Later op de avond, toen onze jongens binnenkwamen van het sneeuwruimen, vroeg een van hen: „Is papa nou nog niet thuis? Waar blijft hij toch?”

„Hij kan nu toch niet meer pakjes aan het afgeven zijn, mama,” zei de ander, „niemand laat hem zo laat nog binnen. Ik wil je niet bezorgd maken, maar —.”

„Het zit wel goed met hem,” verzekerde ik de jongens, maar ik begon mij wel echt bezorgd te maken ondanks mijn voornemen. Vastberaden werkte ik door aan het inpakken van cadeautjes, terwijl

ik probeerde de keukenklok te negeren die nu al bijna elf uur aanwees.

Plotseling riep een van de jongens opgelucht: 'Mam, papa's auto draait het erf op.'

Opgewonden greep ik een jas en liep hem tegemoet. Toen Will uit de auto stapte, merkte ik dat hij er niet koud of uitgeput uitzag zoals ik had verwacht. Hij zag eruit alsof hij fijn een half uurtje in de openlucht had doorgebracht in plaats van vijftien uur lang door besneeuwde straten te hebben gereden, en pakjes te hebben afgeleverd aan deuren waar nog geen sneeuw was geruimd.

„Ik heb helemaal geen problemen gehad,” verzekerde hij mij, „en ik heb alle gezinnen kunnen vinden.”

Die avond sprak ik mijn dank uit voor de veilige terugkeer van mijn man en voor het grotere begrip dat ik gekregen had van de manier waarop de Heer werkt. □

Zuster Selover is lid van de wijk Virginia Beach (Virginia)

KERSTGESCHENKEN

Ouderling Mark E. Petersen

Tot zijn dood in januari 1984

lid van het Quorum der Twaalf

Bijna 2000 jaar geleden leefde er een jonge vrouw die Maria heette in het kleine dorp Nazaret in Palestina. Wij weten niets van haar naaste familie behalve dat zij verloofd was met Jozef, een afstamming van koning David.

Tot haar grote verwondering kreeg zij op een dag bezoek van de engel Gabriël, die uit Gods tegenwoordigheid kwam. Hij begroette haar met de woorden: „Wees gegroet, gij begenadigde, de Here is met u.

Zij ontroerde bij dat woord en overlegde, welke de betekenis van die groet mocht zijn.” De engel vertelde haar dat zij genade bij God gevonden had en gekozen was om de moeder van zijn Eniggeboren Zoon te worden.

Het kind zou door de macht van de Heilige Geest uit haar geboren worden, legde de engel uit, en zou zelf heilig zijn. Hij moest Jezus genoemd worden, omdat hij de zielen zou redden van allen die bereid waren Hem te aanvaarden.

„Deze zal groot zijn en de Zoon des Allerhoogsten genoemd zijn,” zei Gabriël. Hij zou koning worden en voor eeuwig over het huis Israëls regeren. Maar Hij zou ook de goddelijke Verlosser van de wereld worden.

Maria begreep het niet en vroeg: „Hoe zal dat geschieden?” De engel legde uit

dat het door een wonder zou gebeuren door de macht van de Heilige Geest. (Zie Lucas 1:26-35.)

De engel bezocht ook Jozef, met wie zij verloofd was. Hij was vol begrip. Zij zou dus de maagdelijke moeder van Jezus Christus, de Messias, worden.

Toen de tijd naderde dat Jezus geboren zou worden, moesten Maria en Jozef naar Betlehem, een ander dorp in Palestina, gaan. Zij wilden in de herberg logeren, waar het kind geboren zou kunnen worden, maar er was geen plaats voor hen. Ook anderen waren op last van de overheid naar Betlehem gekomen in verband met de inschrijving van het volk. Zij waren eerder aangekomen dan Maria en Jozef en hadden alle beschikbare ruimte bezet. Daar Jezus' geboorte nabij was, zochten zij beschutting in een grot of stal, waar Maria haar kind baarde. Er waren geen bedden of andere gemakken. Het kindje werd in een kribbe gelegd om te slapen.

Dit was het eerste kerstfeest. Er waren geen versieringen, geen familiesamenkomsten, geen kinderen die aan het spelen waren. Er waren echter wel kerstliederen, de mooiste die ooit gezongen werden.

De engelen des hemels uitten samen in een geweldig koor hun vreugde over de geboorte van Gods zoon. Nu zou de ver-

lossing van de wereld plaats kunnen vinden. Alle mensen zouden zalig kunnen worden. De dood zou overwonnen worden, want dit kleine kind, eenmaal man geworden, zou de opstanding teweegbrengen. Dan zou de hele mensheid weer levend kunnen worden.

Kerstcadeautjes? Die waren er niet op dat ogenblik. De wijzen uit het oosten kwamen later met hun offeranden.

Maar God gaf toen zijn geschenk aan de wereld — het geschenk van zijn Eniggeboren Zoon.

En door zijn geboorte op aarde gaf deze goddelijke Zoon zichzelf als het groot-

ste Geschenk aller tijden. Hij zou het plan voor onze zaligheid verschaffen. Hij zou zijn leven schenken, opdat wij uit het graf zouden kunnen opstaan en een gelukkig leven zouden kunnen leiden in de eeuwigheden. Wie zou meer kunnen geven?

Wat een geschenk was dat! Bedenk eens wat het voor ons betekent!

Wij kunnen geduld, toewijding en getrouwheid van Maria leren. En evenals haar Zoon kunnen wij de ware beginselen van het evangelie navolgen, en in de wereld leven maar er geen deel van uitmaken.

Maria heeft ook haar geschenk gegeven — het geschenk van het verzorgen en grootbrengen van de Zoon van God van kind tot man. Wat een uren, dagen en maanden van zorg, wat een jaren vol toegewijd dienstbetoon!

Dank zij dit eerste kerstfeest, en de geboorte van Jezus de Messias, kunnen wij in ons leven de eigenschappen toepassen die Jezus groot gemaakt hebben. Wij kunnen vriendelijk en attent zijn. Wij kunnen eerlijk en rechtvaardig zijn tegenover anderen. Barmhartigheid kan een belangrijk onderdeel van ons karakter zijn. En dan is er de reinheid. Hij leerde: „Zalig de reinen van hart, want zij zullen God zien.” (Matteüs 5:8.) Ieder van ons kan zuiver en rein zijn in alles wat wij doen. Zuivere geestelijke reinheid! Het is weer-galoos.

Dank zij Hem zullen wij eeuwig om kunnen blijven gaan met degenen die ons het dierbaarst zijn. Wij kunnen eeuwige gezinnen hebben. Wij kunnen aan onze ouders verzegeld worden en eeuwig deel uitmaken van hun dierbare familiekring. Is dat geen kostelijk geschenk? Ook dat is het gevolg van dat eerste kerstfeest.

En wanneer wij door onze heilige echtverbintenis gezegend worden met eigen kinderen, zullen ook zij voor altijd de onzen zijn. Wat zouden wij meer kunnen wensen dan dat? Het is een onderdeel van de zegen die wij krijgen door middel van Maria's zoon die tijdens die eerste kerstnacht werd geboren. Is het dan een wonder dat de engelen van vreugde zongen bij deze wonderbaarlijke gebeurtenis?

Alle dingen die de moeite waard zijn in dit leven kunnen wij door Hem krijgen. Maar Hij vraagt ons kieskeurig te zijn en die gaven te kiezen die blijvend zijn. Hij heeft gezegd:

„Verzamelt u geen schatten op aarde, waar mot en roest ze ontoonbaar maakt en waar dieven inbreken en stelen; maar verzamelt u schatten in de hemel, waar noch mot noch roest ze ontoonbaar maakt en waar geen dieven inbreken of stelen. Want, waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.” (Matteüs 6:19-21.)

Met hetzelfde in gedachte heeft Hij verder gezegd:

„Ziet naar de vogelen des hemels; zij zaaien niet en maaien niet en brengen niet bijeen in schuren, en toch voedt uw Hemelse Vader die; gaat gij ze niet verre te boven?

Wie van u kan door bezorgd te zijn één el aan zijn lengte toevoegen? En wat zijt gij bezorgd over kleding? Let op de leliën des velds, hoe zij groeien: zij arbeiden niet en spinnen niet; en Ik zeg u, dat zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid niet bekleed was als een van deze. Indien nu God het gras des velds, dat er heden is en morgen in de oven geworpen wordt, zó bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleden, kleingelovigen? Maakt u dan niet bezorgd, zeggende: Wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmede zullen wij ons kleden? Want naar al deze dingen gaat het zoeken der heidenen uit. Want uw Hemelse Vader weet, dat gij dit alles behoeft. Maar zoekt eerst Zijn Koninkrijk en Zijn gerechtigheid en dit alles zal u bovendien geschonken worden.” (Matteüs 6:26-33.)

Dit zijn echte kerstgeschenken. Dit zijn zegeningen die wij ontvangen dank zij die eerste heilige nacht.

Wij kunnen ze ontvangen als wij waarlijk de betekenis van Gabriëls begroeting aan Maria gedenken. Zij kunnen de onze zijn als wij een deel worden van de verlossende taak van haar Zoon, en die van God, de Schepper, de Verlosser en de Heiland van allen. □

DE GEESTELIJKE INSTELLING VAN JOSEPH SMITH

Dean C. Jesse

Een levend iemand als profeet erkennen is voor sommige mensen altijd al moeilijk geweest. „Wij weten, dat deze mens een zondaar is,” (Johannes 9:24) „een vraatzuchtig mens en een wijndrinker”, (Matteüs 11:19) beweerden joden vanouds die Jezus gadesloegen. „Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft, maar van deze weten wij niet, vanwaar Hij komt,” verkondigden zij.¹ (Johannes 9:29.)

Voor de mensen in de tijd van Joseph Smith was de test precies dezelfde. Een probleem was de moeilijkheid om vooraf gevormde voorstellingen van een profeet aan te passen aan de persoonlijkheid die onder hen wandelde, praatte en woonde.

Een ding dat in tegenstelling scheen te zijn met de bestaande voorstellingen van een profeet van sommige mensen, was de vriendelijke aard van Joseph Smith. Zelfs leden van de kerk die hem voor het eerst ontmoetten waren aangenaam verrast te ontdekken dat hij zo'n prettig, opgewekt iemand was. Eén heilige der laatste dagen, wiens eerste daad bij zijn aankomst in Kirtland (Ohio) was de profeet te bezoeken, schreef: „Ik vond dat hij een vreemde man was voor een profeet . . . Hij zag er niet uit zoals ik verwachtte dat een profeet van God er uit zou zien. Dat heeft mij echter niet aan het twijfelen

gebracht. Ik vond hem een vriendelijk, opgewekt, prettig mens. Ik moest hem wel sympathiek vinden.”² En een bekeerling maakte de opmerking tegen een vriend in Engeland dat Joseph Smith geen „vroom iemand is die met een lang gezicht rondloopt, maar juist het tegendeel. Er zijn zelfs mensen die aan hem twijfelen omdat hij zo'n open, oprecht, opgewekt mens is, maar ik mag hem er des te meer om.”³

Soms ging Joseph Smiths opgewektheid verder dan de vriendelijke glimlach en de hartelijke handdruk. Hij deed wel eens mee aan speelse krachtmetingen. Eén man die zijn jeugd in Nauvoo had doorgebracht herinnerde zich dat Joseph Smith „dikwijls naar buiten kwam om met ons jongens mee te doen als wij aan het honkballen waren. Joseph Smith hield zich altijd aan de regels. Hij ving de bal tot dat het zijn beurt was om het slaghout te nemen. Omdat hij zo'n sterke man was, sloeg hij de bal zover weg, dat wij de jongen die de bal moest ophalen toeriepen, dat hij zijn lunchpakket maar moest meenemen. De profeet moest daar altijd om lachen. Joseph Smith was altijd goed gehumeurd en vol grappen. Ik heb meege maakt dat hij op de vloer van zijn kantoor

2 Jonathan Crosby, „A Biographical Sketch of the Life of Jonathan Crosby Written by Himself”, Kerkelijke archieven, Salt lake City.

3 John Needham aan Thomas Ward, 7 juli 1843.

1 Matteüs 11:19; Johannes 9:24, 29.

ging zitten om met stokken zijn kracht te meten met de politieambtenaren van Nauvoo.⁴

Voor sommige mensen was Joseph Smiths gemeenzaamheid een hinderpaal voor hun geloof. George A. Smith deelde mee dat één gezin de kerk had verlaten omdat zij „de profeet notabene naar beneden hadden zien komen uit zijn werkkamer en dat hij toen was gaan spelen met zijn kinderen”.⁵ Ezra Booth, die vroeger mormoon geweest was en wiens brieven, die in de kranten van Ohio gepubliceerd werden, de mensen tegen de kerk ophitsten, gebruikte als argument tegen het profetisch karakter van Joseph Smith het feit dat hij „van nature geneigd was om grapjes te maken”.⁶ En Thomas Ford, die tijdens de laatste jaren van Joseph Smiths leven gouverneur van de staat Illinois was, schreef in zijn *History*: „Er moet niet verondersteld worden dat de profeet een somber iemand is, met een lange baard, een ernstig en streng voorkomen en een gereserveerde en vrome houding; integendeel, hij is een en al vrolijkheid en jongensachtig speels.”⁷

Sprekend tot de heiligen in Nauvoo erkende Joseph Smith eens dat hij „een opgeruimde, speelse aard had”,⁸ en in zijn dagboek schreef hij dat hij zich weleens „schuldig gemaakt (had) aan gebrek aan ernst”, en zich soms in „vrolijk gezelschap” had bevonden. Maar zei hij „dit

zal echter niet vreemd zijn voor wie mij in mijn jeugd gekend hebben en van mijn opgeruimde aard weten”.⁹ (Zie Joseph Smith — Matteüs 28.)

Terwijl sommige mensen Joseph Smith verwierpen omdat hij niet overeenkwam met hun voorstelling van een profeet, wendden anderen zich van hem af omdat zij de hand van God niet konden zien in wat hij deed. Hij vertelde een groep immigranten die in 1842 in Nauvoo aankwam dat de geest van afvalligheid het gevolg was van het „in-de-wind-slaan van goede raad”, en dat velen wanneer zij bij de heiligen in Nauvoo aankwamen ontevreden waren en klaagden „omdat alles niet op volmaakte wijze werd gedaan”. (*Leringen van de profeet Joseph Smith*, blz. 284.) Met betrekking tot zijn eigen daden vertelde Joseph Smith hen dat hij maar een mens was en dat zij niet moesten verwachten dat hij volmaakt was.¹⁰ Hier verder op ingaande zei hij: „Ofschoon ik fouten maak, bega ik niet de dingen, waarvan ik beschuldigd word. Het verkeerde, dat ik doe, is door de zwakheid van het vlees, zoals andere mensen. Niemand is zonder fouten.”¹¹ (*Leringen van de profeet Joseph Smith*, blz. 274.)

Joseph Smiths religieuze instelling was in hoge mate beïnvloed door het gezin waaruit hij voortkwam. Het gezin waarin hij opgegroeid was had in hoge mate bijgedragen tot het ontwikkelen van

4 Aroet Hale, „First Book or Journal of the Life and Travels of Aroet L. Hale”, Kerkelijke archieven.

5 George A. Smith, „History of George A. Smith”, 24 mei 1833, Kerkelijke archieven.

6 Ezra Booth, „Letter No. VII”, *Ohio Star* van 24 november 1831.

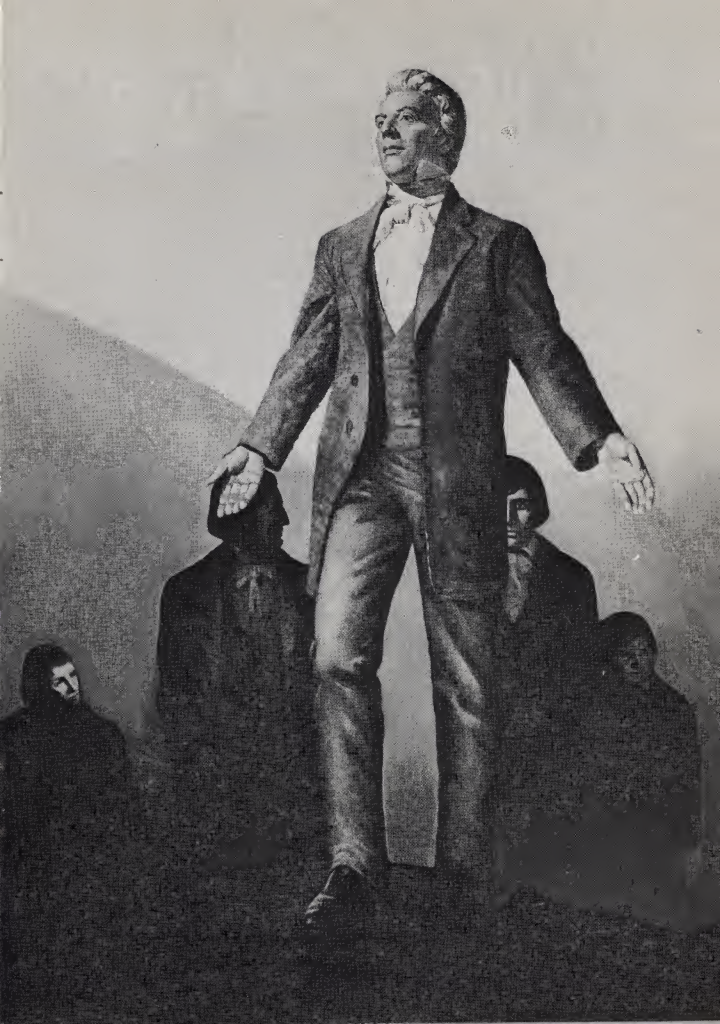
7 Thomas Ford, *A History of Illinois*, bewerkt door Mile M. Qualife, Chicago, 1946.

8 Opmerkingen van Joseph Smith opgenomen in het dagboek van Wilford Woodruff, 27 mei 1843, *History of the Church*, deel 5, blz. 411.

9 Joseph Smith History, deel A-1, Kerkelijke archieven, blz. 133. Ook *History of the Church*, deel 1, blz. 9-10.

10 *History of the Church*, deel 5, blz. 181. De originele bron van deze verwijzing is niet gevonden.

11 Joseph Smiths toespraak zoals deze door Eliza R. Snow verslagen werd in „A Record of the Organization and Proceedings of the Female Relief Society of Nauvoo”, 31 augustus 1842, Kerkelijke archieven, ook te vinden in Joseph Smith *History of the Church*, deel 5, blz. 140.

die geestelijke aard. De profeet vatte het erfgoed van zijn familie samen toen hij schreef dat „hij geboren was uit eerbare ouders die zich geen moeite spaarden om mij in het christelijke geloof te onderwijzen”.¹² Zijn hele leven heeft hij zich de „vriendelijke ouderlijke woorden” herinnerd, die geschreven stonden „in zijn hart”.¹³

Hoewel een oppervlakkig onderzoek van Joseph Smiths leven de indruk zou kunnen wekken dat zijn godsdienstige ervaringen spontaan plaatsvonden, tonen zijn persoonlijke geschriften aan dat hij er van tevoren een flinke prijs voor had betaald. Sprekend over de zware beproevingen die hij zijn hele leven had ondergaan („... omdat de menselijke afgunst en toorn gedurende mijn ganse leven mijn dagelijks lot zijn geweest . . . Doch niettemin ben ik eraan gewend om in diep water te zwemmen”),¹⁴ verklaarde hij eens: „Als ik niet daadwerkelijk bij dit werk betrokken was en door God geroepen zou zijn, dan zou ik er mee ophouden. Maar ik kan dit niet doen: ik twijfel niet aan de waarheid ervan.”¹⁵

Deze overtuiging heeft hem veel gekost aan „tijd en ervaring en aan ernstig en diep nadenken”.¹⁶ Zijn moeder herinnerde zich dat Joseph Smith al „ernstiger leek na te denken over alles wat met godsdienst te maken had dan andere jongelui van zijn leeftijd, en veel tijd besteed-

de aan overpeinzingen en studie”.¹⁷

In zijn patriarchale zegen, zei zijn vader: „Gij hebt ernaar gestreefd de wegen des Heren te leren kennen en vanaf uw jeugd hebt gij veel nagedacht over de grote dingen van zijn wet.”¹⁸

In een vroeg verslag van zijn eerste visioen gaf Joseph Smith meer bijzonderheden over de worsteling die aan die gebeurtenis was voorafgegaan — het zoeken, de ernstige en plechtige indrukken, de bezorgdheid over de mensheid, de aandacht voor de Schriften en zijn onderwijzers, de jaren van overpeinzingen, het ouderlijk onderwijs, het verdriet om zonden, het ernstig observeren van de werken van de natuur, en het verlangen naar Gods barmhartigheid, omdat „er niemand anders was naar wie ik toe kon gaan”. Hij beschreef de ervaring met zijn eigen pen: „Ik begon mij diep bedreefd te voelen want ik werd mij bewust van mijn zonden en door het onderzoeken van de Schriften had ik ontdekt dat de mensheid zich niet tot de Heer had gewend maar afgevallen was van het ware, levende geloof en dat er geen organisatie of kerk was die gegrondvest was op het evangelie van Jezus Christus zoals het beschreven was in het Nieuwe Testament. En ik begon te treuren over mijn eigen zonden en de zonden van de wereld want ik had uit de Schriften geleerd dat God dezelfde is gisteren, vandaag en voor altijd, dat hij geen aannemer des persoons is omdat Hij God is.

Ik had de zon aanschouwd, de heerlijke bron van licht en de maan, die zich in hun majesteit in de hemel voortbewogen, en

12 Joseph Smith, „A History of the Life of Joseph Smith Jr.,” Kerkelijke archieven.

13 *History of the Church*, deel 5, blz. 126.

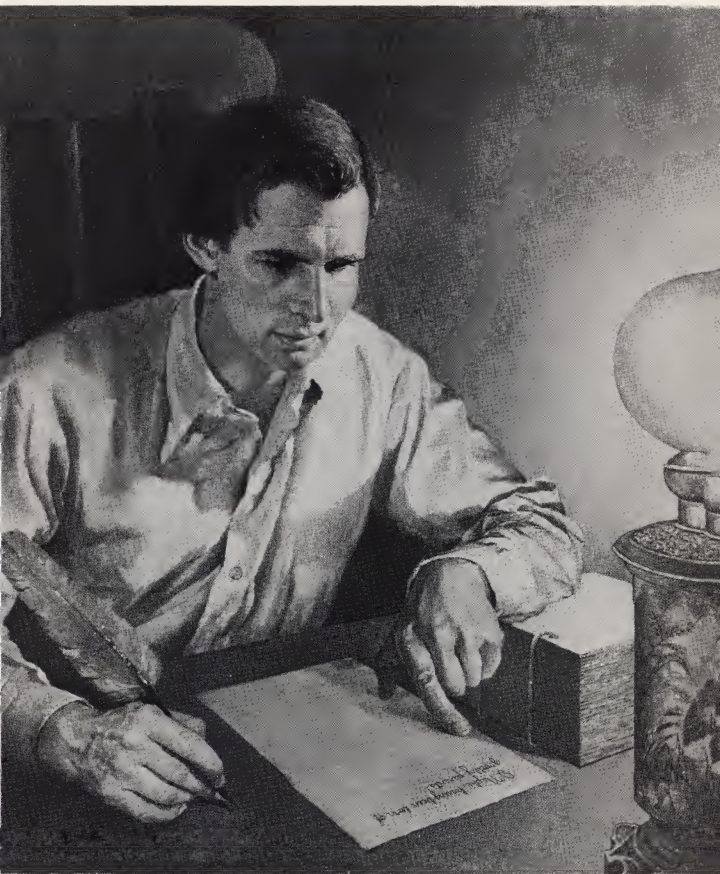
14 Leer en verbonden 128:2.

15 Joseph Smith Diary, 6 april 1843, Kerkelijke archieven, ook in *History of the Church*, deel 5, blz. 336.

16 Joseph Smith en anderen aan de kerk te Quincy (Illinois), 25 maart 1839, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 3, blz. 295.

17 Lucy Smith, *Biographical Sketches of Joseph Smith, preliminary manuscript*, Kerkelijke archieven, blz. 40, 43.

18 Joseph Smith sr., *Patriarchal Blessing Book*, no. 1, blz. 3.

ook de stralenden sterren in hun koers en ook de aarde waarop ik stond en de beesten van het veld en de vogels des hemels en de vissen in het water en ook de mens, wandelend over de oppervlakte der aarde in majesteit en kracht en schoonheid, de dingen besturend met een macht en intelligentie die buitengewoon groot en wonderbaarlijk is en zelfs in de gelijkenis van degene die hem geschapen heeft. Als ik dan nadacht over deze dingen riep ik in mijn hart uit dat de wijze man gelijk had gehad toen hij zei dat de dwaas in zijn hart zegt dat er geen God is. Mijn hart riep uit dat al deze dingen bewijzen waren en getuigden dat er een almachtige alomtegenwoordige macht was, een wezen die wetten maakt en de grenzen van alle dingen vaststelt en de eeuwigheid vervult en die is en van eeuwigheid tot eeuwigheid zal bestaan. En toen ik al deze dingen overwoog en bedacht dat dat wezen wenst dat degenen die Hem dienen dit doen in geest en in waarheid, riep ik de Heer aan en bad om genade, want er was niemand anders tot wie ik kon gaan en bij wie ik barmhartigheid kon vinden."¹⁹

Al vroeg in zijn leven ontdekte Joseph Smith dat „God de mens had geschapen met een verstand dat onderwezen kon worden, en met een bevattingvermogen dat groter kon worden naarmate er meer aandacht en ijver besteed werd aan het zich eigen maken van het licht dat van de hemel aan het verstand werd doorgegeven”.²⁰

Een aanwijzing van „zijn persoonlijke aandacht en ijver” is de grote hoeveel-

heid godsdienstige werken die hij in zijn leven heeft geschreven.

Willekeurig gekozen opmerkingen in zijn dagboek tonen aan dat hij voortdurend aan het onderzoeken was:

„Ik kwam erg moe thuis van het rijden in de regen. Heb de rest van de dag lezend en mediterend doorgebracht.”²¹

„Ik heb vanmiddag een bezoek gebracht aan mijn vader, die hoge koorts had. De rest van de dag heb ik met lezen en mediteren doorgebracht.”²²

„Thuis. Ik heb (deze dag) geprobeerd kennis te verzamelen die ik gebruiken kan voor mijn roeping. Het was een prettige dag, waar ik de Heer dankbaar voor ben. Tevens dank ik de Heer voor zijn zegeningen voor mijn ziel, zijn grote barmhartigheid jegens mijn gezin door onze levens te sparen. O, blijf over mij en de mijnen waken, om Christus' wil.”²³

„Zette mijn studie voort. O, moge God mij wijsheid geven en zelfs het vermogen om te spreken; en mij de bekwaamheid geven om zijn naam te eren zolang ik leef.”²⁴

Joseph sprak de volgende gevoelens uit in 1832 toen hij zijn vrouw een brief schreef vanuit New York, waar hij heen-gegaan was met Newel K. Whitney om goederen te kopen voor Whitney's winkel in Kirtland (Ohio). Hij had enige tijd door het „prachtigste gedeelte” van de stad gelopen:

21 Joseph Smith Diary, 5 oktober 1835, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 2, blz. 287.

22 Joseph Smith Diary, 6 oktober 1835, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 2, blz. 288.

23 Joseph Smith Diary, 21 december 1835, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 2, blz. 344.

24 Joseph Smith Diary, 21 december 1835, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 2, blz. 344.

19 Joseph Smith, „A History of the Life of Joseph Smith jr.,” blz. 1-3.

20 „The Elders of the Church in Kirtland to their Brethren Abroad.” *The Evening and the Morning Star* II (Kirtland (Ohio), februari 1834.)

„De gebouwen zijn werkelijk groots en wonderbaarlijk en iedereen die ze aanschouwt moet wel verbaasd staan. In mijn hart kwamen de volgende gedachten op: Kan de grote God van de gehele aarde, de maker van alle prachtige dingen, ontstemd zijn over de mens wegens al deze grote uitvindingen die hij gemaakt heeft? Mijn antwoord is neen.

Dat kan niet zo zijn, daar al deze werken bestemd zijn om de mensen comfort te bieden en hem verstandig en gelukkig te maken. Wegens de werken kan de Heer daarom niet Heer daarom niet ontstemd zijn, alleen jegens de mens is de toorn des Heren ontstoken, omdat zij Hem niet de eer ervan geven.”

Verder schreef hij:

„Ik keerde terug naar mijn kamer om te mediteren en mijn gemoed tot rust te brengen. En zie, de gedachten aan thuis, aan Emma (zijn vrouw) en Julia (zijn dochtertje) overspoelden mij als een vloed en ik zou een ogenblik hebben kunnen wenssen om bij hen te zijn. Mijn hart is vervuld van alle gevoelens en tederheid van een vader en een echtgenoot . . . En toch als ik aan deze grote stad denk . . . is mijn hart vervuld met mededogen jegens haar inwoners en ben ik vastbesloten om mijn stem te verheffen . . . en aan God over te laten wat er dan zal gebeuren.”

Hij besloot:

„Ik geef er de voorkeur aan om te bidden, contact te zoeken met de Heilige Geest en aan jullie te schrijven, dan door de straten te lopen en de dwaasheden van de mensen te bekijken.”²⁵

Tijdens deze reis met broeder Whitney, kreeg Joseph Smith te maken met een

ernstige voedselvergiftiging, die hem bijna zijn leven kostte. Hij schreef aan zijn vrouw:

„Ik bevind mij in een zeer onplezierige situatie, hoewel ik zal trachten met de hulp van de Heer tevreden te zijn. Bijna iedere dag ben ik naar een bosje geweest dat net buiten de stad ligt, waar ik afgezonderd van de ogen van welke levende ziel dan ook al de gevoelens van mijn hart kan uiten in gebed en meditatie. Ik heb alle gebeurtenissen van mijn leven in mijn gedachten opgehaald en ik treur en stort tranen van verdriet om mijn dwaasheid dat ik de tegenstander van mijn ziel in het verleden heb toegestaan zoveel macht over mij te hebben. Maar God is barmhartig en heeft mij mijn zonden vergeven en ik verheug mij erover dat Hij de Trooster zendt aan al degenen die geloven en zich voor Hem vernederen.”²⁶

Joseph Smiths godsdienstige navorsingen waren niet uitsluitend gericht op zijn eigen voordeel en troost. Hij deed ook dikwijls een beroep op de machten des hemels ten gunste van anderen om hem heen die leden. In een brief aan zijn broer Hyrum schreef hij:

„Nadat ik vannacht uit bed gehaald was om een zuster een eindje hier vandaan te zalven, had ik vanmorgen een afschuwelijke worsteling met satan, maar door Gods macht werd hij uitgeworpen en de vrouw is weer gezond. De Heer doet wonderen in dit land.”²⁷

In oktober 1835 werd hij geroepen aan het bed van zijn schoonzuster, Mary Bailey Smith, met wie het erg slecht ging tijdens een bevalling. Nadat hij zijn broer, Don Carlos, naar de dokter had gestuurd,

25 Joseph aan Emma Smith, 13 oktober 1832, bibliotheek/archieven. Reorganized Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Independence (Missouri).

26 Joseph Smith aan Emma Smith, 6 juni 1832, Kerkelijke archieven.

27 Joseph Smith aan Hyrum Smith, 3 maart 1831, Kerkelijke archieven.

Krachtmeting met stokken, geschilderd door Del Parson.

ging Joseph „het veld in, boog (zich) neer voor de Heer en riep Hem in machtig gebed ten haarer behoefte aan". Waarop „het woord van de Heer tot mij kwam, zeggende: 'mijn dienstknecht Frederick (de dokter) is op komst en zal de wijsheid ontvangen om oordeelkundig te handelen, en mijn dienstmaagd zal verlost worden van een levend kind en gespaard blijven.' De dokter kwam inderdaad en even later werd het kind veilig geboren. „Wat God aan mij bekend had gemaakt kwam in elk opzicht uit."²⁸

Het godsdienstig thema van Joseph

Smiths leven is niet beperkt tot zijn eigen geschriften, maar is ook te vinden in de geschriften van degenen die hem kenden. Charles Dana schreef dat zijn vrouw zo ziek werd in Nauvoo dat hij voor haar leven vreesde. In zijn wanhoop „verzamelde hij al zijn moed om naar broeder Joseph te gaan".

De profeet had het erg druk en maakte zich zorgen over een document dat verdwenen was. Toen Joseph Smith met enkele anderen het huis verliet om het verdwenen document te gaan zoeken, maakte Dana gebruik van de gelegenheid om hem bij het tuinhok te vragen: „Broeder Joseph, zou u mijn vrouw willen zalven?" Het haastige antwoord was: „Nu niet." Maar met tranen in zijn ogen pleitte

²⁸ Joseph Smith Diary, 27 oktober 1835, Kerkelijke archieven. Ook *History of the Church*, deel 2, blz. 292-293.

Charles: „Broeder Joseph, zij is zo ziek dat zij er aan zou kunnen sterven; en ik wil haar niet missen.”

Charles' beschrijving luidt verder:

„Hij keek mij aan, zag mijn gezicht en antwoordde: 'Ik kom direct.' Mijn hart sprong op van vreugde, ik snelde naar huis . . . en was er nog maar net aangekomen toen broeder Joseph binnenkwam. Hij vroeg mij: 'Hoelang is zij al zo ziek?' Toen liep hij enkele minuten heen en weer. Ik begon te vrezin dat hij dacht dat zij niet meer beter kon worden, maar eindelijk liep hij naar het vuur toe, warmde zijn handen, wierp zijn cape af, ging naar het bed en legde zijn handen op haar. Terwijl hij bezig was haar te zalven, leek hij even in de war te zijn; de ziekte, of de boze geest, greep hem aan; maar hij overwon hem en sprak grote zegeningen over haar uit.”²⁹

Mary Fielding, die later met Josephs broer, Hyrum, trouwde, bezocht de profeet nadat een ernstige ziekte hem in de zomer van 1837 bijna had doen sterven. In die tijd ondervond hij zoveel tegenstand, dat deze hem bijna overweldigde. Zij schreef:

„Hij vindt zichzelf maar een armzalig schepsel en kan niets doen behalve wat God hem in staat stelt te doen. Hij lijkt erg gelukkig. Hij vertelde ons iets van zijn gevoelens tijdens zijn ziekte. Hij zei dat wanneer hij zelf te zwak was om te bidden de vijand met hem worstelde. De strijd was soms zo hevig, dat hij zijn vrouw of een vriend moest vragen te bidden dat de goede geest zou mogen overwinnen. Soms werd hij gezegend met zulke heerlijke visioenen dat hij helemaal vergat dat zijn lichaam door ziekte geteisterd werd. Op

de reeds vermelde zondagavond, toen het leek alsof zijn einde naderde, kwamen de goede broeder Carter en enkele anderen vastende samen in het huis des Heren, waar zij bijna de hele nacht voor hem baden. Broeder Carter zag in een visioen een graf dat gereed was om hem (de profeet) te ontvangen, maar hij zag dat de aarde vanzelf instortte en het graf zich weer vulde zonder dat er iemand in lag. Vanaf die tijd begon hij zich snel te herstellen en drie of vier dagen later kon hij weer naar buiten gaan. Degenen die hem liefhebben verheugen zich natuurlijk uitermate. Hij zegt dat hij op zijn plaats zal blijven staan en het werk zal volbrengen dat God hem gegeven heeft, hoezeer velen ook zullen proberen hem uit de weg te ruimen.”³⁰

Een overheersend thema in al deze bronnen, die gaan over gedeelten van Joseph Smiths leven, is zijn diepe en voortdurende godsdienstige instelling. Kort voor zijn dood merkte hij op dat hij zich „dichter bij God voelde en dat God beter over hem te spreken was dan ooit tevoren in zijn leven”.³¹ Zijn geestelijke instelling schijnt dan ook een dominerende eigenschap in zijn leven te zijn geweest. Hoewel hij toegaf dat hij de „zwakheden van de menselijke aard” had en dat hij niet zonder gebreken was, sloten deze zwakheden het gevoelige kanaal van de geestelijke communicatie niet af. □

Dean C. Jesse is historicus belast met onderzoek aan het Joseph Fielding Smith Institute of Church History, Brigham Young University.

29 Charles R. Dana, „An Abridged Account of the Life, Travels etc. of Elder Charles R. Dana Written bij Himself”, Kerkelijke archieven.

30 Mary Fielding to Mercy Thompson, juli 1837. Kerkelijke archieven.

31 William Claytons verslag van Joseph Smiths toespraak, 6 april 1844, Kerkelijke archieven; ook *History of the Church*, deel 6, blz. 288.

JOSEPH SMITHS WINKEL VAN RODE BAKSTEEN

Paul Thomas Smith

Op 22 december 1841, de dag voor Joseph Smiths zesendertigste verjaardag, kwamen er 13 wagens in Nauvoo aan, beladen met goederen die in St. Louis gekocht waren. De profeet was er erg blij mee want nu kon hij de rekken in zijn nieuwe winkel vullen.

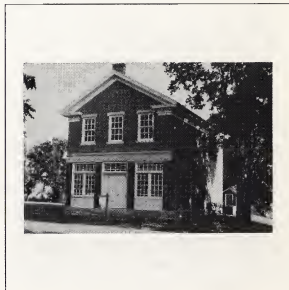
De buitenmuren van Joseph Smiths gebouw van twee verdiepingen waren van rode bakstenen; al spoedig werd het gebouw de rode bakstenenwinkel genoemd door de heiligen.

Van binnen was de winkel een voorbeeld van goed vakmanschap. In een brief aan zijn compagnon, Edward Hunter, beschreef Joseph Smith het interieur als volgt:

„Het voornaamste gedeelte van de begane grond, die drie meter hoog is, wordt ingenomen door rekken en laden, behalve een deur die toegang verleent naar een ruimte waarin zich links de trap naar

de kelder en naar boven bevindt, en rechts de rekenkamers zijn. (Klerken gebruikten dit kantoor om de boeken van de winkel bij te houden, voor de administratie van een kleine leenbank, en voor het ontvangen van giften voor het Nauvoo House Hotel en het Nauvoo tempelbouwfonds. Vanuit de overloop boven aan de trap geeft een deur toegang tot een grote voorkamer van dezelfde grootte als de kamer beneden. Langs de muren staan toonbanken, die vol staan met goederen die gereserveerd worden voor klanten. (Joseph Smith noemde deze kamer soms zijn kantoor voor algemene zaken.)

Tegenover de trap bevindt zich de deur naar mijn privékantoor, waar ik de heilige Schriften bewaar. (Hier ontving Joseph Smith openbaringen, redigeerde het blad *Times and Seasons*, bereidde het boek Abraham voor voor uitgave; en maakte een zangboek, de *Leer en Verbonden*, en een nieuwe gecorrigeerde uitgave van het Boek van Mormon klaar voor de pers.) In die kamer bevindt zich een raam op het zuiden, dat uitziet op de rivier beneden en de andere oever over een lange afstand. Wanneer de boten er voorbijvaren in be-

paalde tijden van het jaar, is het een buitengewoon interessant uitzicht, ver van de activiteit en de verwarring van de omgeving en de stad, en het is zeker een plaats waar de zegen des Heren op rust." (Meer dan 45 stoomboten brachten immigranten die lid van de kerk geworden waren van New Orleans naar de kaden van Nauvoo, met inbegrip van zulke boten als de Maid of Iowa, de John Simonds en de Ariel.)

De dubbele deuren van de winkel gingen op 5 januari 1842 voor het eerst open en Joseph Smith was verheugd over de reactie van het publiek. Hij schreef: „De winkel was stampvol en ik heb de gehele dag achter de toonbank gestaan, goederen uitdelend als een volleerd winkelbediende, om diegenen die hun gebruikelijke Kerst- en Nieuwjaarsdiner hadden moeten missen wegens gebrek aan een beetje suiker, stroop of rozijnen, van dienst te zijn.

Onze sortering is tamelijk goed — heel goed zelfs, gezien de zeer gevarieerde aankopen van verschillende mensen op verschillende tijden en ik . . . ben blij dat wij het zo goed hebben kunnen doen, want de harten van vele van de arme broeders en zusters zullen blij gemaakt worden met deze produkten die nu binnen hun bereik liggen." (*History of the Church*, deel 4, blz. 491-492.)

Vergeleken met de tegenwoordige prijzen waren levensmiddelen en andere goederen heel goedkoop. Die lage prijzen waren een zegen voor de heiligen, en toch waren er velen die nog geen cent hadden om te kopen wat zij nodig hadden. Honderden die de vervolgingen in Missouri waren ontvlucht hadden al hun bezittingen verloren, en vele nieuwe bekeerlingen kwamen uit armoedige milieus. Die mensen waren dikwijls ontroerd

door de vriendelijkheid en de vrijgevigheid van de profeet, als hij de inhoud van de winkel gebruikte om ze te helpen. Tegen het einde van de herfst van 1843, bijvoorbeeld, kwam Jane Elizabeth Manning naar Nauvoo met haar moeder, Eliza, vier broers en zusters, een zwager en een schoonzuster en haar eigen zoontje Sylvester. Zij was een vrijgeboren zwarte bekeerlinge. Zij hadden meer dan 1.200 kilometer gelopen: „Wij sliepen in het bos, in schuren en onder de blote hemel, we trokken verder totdat het begon te vriezen en het soms leek alsof er sneeuw lag, maar wij moesten erdoorheen lopen . . . Ik wilde naar broeder Joseph toe.”

Toen deze familie in Nauvoo aankwam, logeerde zij bij de profeet en zijn vrouw Emma totdat zij een huis gevonden hadden waar zij in konden wonen.

„Toen ik in Nauvoo aankwam had ik nog maar twee kledingstukken aan. Geen schoenen en geen kousen, die waren versleten tijdens de reis. Ik had een kist vol prachtige kleren die ik met de boot had meegestuurd. Ik verwachtte ze te vinden bij mijn aankomst in Nauvoo, maar zij waren gestolen in St. Louis, en ik heb er niets van teruggezien. Op een morgen, voordat Joseph Smith er was aangekomen, was ik naar de landingsplaats gegaan en had ontdekt dat al mijn kleren verdwenen waren. Ik zat daar en huilde. Toen hij aankwam keek hij rond en zei tegen zuster Emma: 'Ga naar de winkel en geef haar wat kleren.' Zuster Emma heeft dat gedaan." (Joseph Smith the Prophet, „Young Woman's Journal", december 1905, blz. 551-552.)

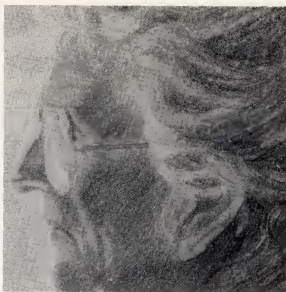
James Henry Rollins, die voor het gewel van het gepeupel in Missouri was gevlucht, kwam met zijn gezin naar Nauvoo en vroeg de profeet om hulp: „Ik ging met hem mee naar zijn winkel, waar hij Newell

HET BEWIJS VAN HET BEGINSEL „HEBT UW VIJANDEN LIEF”

Rena N. Evers

„Hebt uw vijanden lief,” daagde mijn zondagsschoolleraar mij op een morgen uit. „Wees goed voor degenen die je haten. En let goed op wat er dan gebeurt.”

Toen ik dit hoorde was mijn getuigenis nog niet erg sterk, en ik stond sceptisch tegenover de praktische waarde van deze bijbelse leerstelling. Ze kon onmogelijk van toepassing zijn op mijn eigen leven. Maar hoewel niet van harte dacht ik dat ik

het misschien toch wel kon proberen — tenminste als ik iemand kon bedenken die mijn vijand was.

Na er over nagedacht te hebben, kwam ik tot de conclusie dat ik geen echte vijanden had, daarmee was het dus afgelopen. Toen herinnerde ik mij plotseling iets dat enige tijd geleden gebeurd was. Toen wij in de laatste flat van een rijtje van vier van mijn mans zaak waren komen wonen, deed onze buitenkraan het niet. Ik had de buurvrouw gevraagd of ik de slang op haar kraan mocht aansluiten om ons grasveldje te besproeien. (Het water kostte niets.) Zij had geantwoord dat ik dat zeker niet mocht doen, en als de mijne kapot was, ik maar moest zorgen dat hij gemaakt werd en haar verder niet lastig vallen!

Nou, met haar wilde ik niets meer te maken hebben! Ik was opgelucht toen zij enige tijd later naar het andere eind van het flatgebouw verhuisde. Het zou wel zo goed zijn om niet meer naast haar te wonen.

Daar zat ik dan met de uitdaging om mijn vijanden lief te hebben. Zij was de

enige persoon die ik kon verzinnen die enigszins bij die beschrijving paste. Alle andere mensen die ik kende waren vrienden. „Ik zou het kunnen proberen!” dacht ik.

Elke dag hing ik mijn was op aan de waslijn aan het eind van het gebouw, vlak naast de flat van de bewuste vrouw. Zij zat altijd alleen op de veranda. Gewoonlijk had ik haar genegeerd, maar nu besloot ik om te proberen of het liefhebben van mijn vijanden inderdaad de gewenste uitwerking zou hebben.

De volgende morgen, toen ik zoals gewoonlijk mijn was ging ophangen, zat de vrouw weer op de veranda met een kop koffie en een sigaret. Ik glimlachte tegen haar en zei vrolijk, „Hallo!” Met een norske uitdrukking op haar gezicht keek zij even in mijn richting en draaide toen opzettelijk haar hoofd om.

„Dat zal mij geen kwaad doen,” dacht ik. „Ik bewijs er alleen maar iets mee.” Toen ik de was had opgehangen, was zij al naar binnen gegaan.

Elke dag daarna, riep ik vrolijk in het voorbijgaan vrolijk „Hallo!” maar kreeg nooit een glimlach of een antwoord. Tot mijn verbazing kwam zij op een morgen ongeveer twee weken later naar mij toe terwijl ik de was ophing en maakte enkele opmerkingen over het weer.

Daarna kwam zij elke dag naar mij toe als ik bij de was bezig was en wisselden wij een paar woorden — nooit iets persoonlijks. Soms spraken wij over de maatschappij waar onze echtgenoten voor werkten, soms over het weer of over een uitverkoop in een winkel in de buurt. Ik had zeker nooit het gevoel dat wij vriendinnen waren in welke betekenis van het woord ook. Zij leek altijd even koud en gereserveerd in haar houding.

Op een dag hoorden mijn man en ik dat

wij overgeplaatst werden naar een andere stad. Toen ik de volgende dag de was op ging hangen, kwam de vrouw zoals gewoonlijk naar de waslijn om met mij te praten. Ik vertelde haar dat wij gingen verhuizen. Wij maakten er enkele opmerkingen over, en ik ging terug naar huis.

Ongeveer een uur later stond de vrouw op mijn stoep. Ik was erg verbaasd haar te zien. Wij waren nooit bij elkaar binnen geweest. Er lag een vreemde, gespannen uitdrukking op haar gezicht. Ik nodigde haar uit te gaan zitten en wij probeerden een beetje te babbelen. Maar eigenlijk was er niets om over te praten.

Toen barstte zij tot mijn verwondering in tranen uit en snikte alsof haar hart zou breken. Zij zei dat ze niet kon verdragen dat ik ging verhuizen. „U bent de enige vriendin die ik in de hele wereld heb,” zei ze.

Ik! En ik kende niets eens haar voor naam! Ik kon niets bedenken om tegen haar te zeggen. Ik wist alleen maar dat wij geen vijanden meer waren.

„O, Vader,” dacht ik. „Vergeef mij dat ik aan uw woord getwijfeld heb. Eigenlijk heb ik niets voor haar gedaan. Ik heb alleen maar hallo gezegd en een beetje met haar gepraat. Wat een overvloed aan bewijzen hebt U mij gegeven!”

Ik heb voor mezelf ontdekt — niet slechts toen, maar vele keren sindsdien — dat het naleven van de beginselen van het evangelie, zelfs in geringe mate, altijd bewijst dat ze waar zijn. □

Rena Evers, moeder van twee kinderen, is op het ogenblik als full-time zendeling werkzaam in het zendingsgebied Las Vegas, Nevada

IEDERE GOEDE GAVE

*Ouderling Robert D. Hales
van het Eerste Quorum der Zeventig*

Toen ik een jongeman was, woonde ik op Long Island, ongeveer 48 kilometer van New York. Er waren veel bossen in onze omgeving en wij hielden van de natuur. Mijn vader had een grote tuin met heggen, rotstuinen, een visvijver, een moestuin, gazons en bomen. Dat alles vereiste veel verzorging. Er waren altijd karweitjes die gedaan moesten worden, zoals grasmaaien in de zomer en blade- ren bij elkaar harken in de herfst. Ik vond dat wij al hard genoeg werkten in onze tuin, maar het was niets vergeleken met de jeugd van mijn vader op de boerderij in Burton (Idaho).

Op een dag zei mijn vader tegen mij: „Je zult nooit leren aanpakken voordat je eens gaat werken op de ranch bij ke oom Frank.” Zodoende bracht ik die zomer door in de Skull Valley bij Tooele in Utah en leerde daar werken.

De overgang van de weelderige groene omgeving van ons huis op Long Island naar de stoffige, kale woestijnachtige omgeving van Skull Valley was nauwelijks te geloven voor mij. Het gaf mij een idee van de eerste indrukken die de pioniers uit Europa of uit het oosten van de Verenigde Staten gehad moeten hebben toen Brigham Young tegen hen zei: „Dit is de plaats.”

Ik was in de buurt van een grote stad opgegroeid. Het leven op de ranch was voor mij een opvoeding apart. Ik was onder de indruk toen ik het vee en de paarden zag en het harde werk dat nodig was om een oogst te krijgen. Ik herinner mij hoe ik mij voelde toen ik voor het eerst besefte hoeveel voorbereidingen er nodig waren voordat de oogst binnengehaald kon worden. Wij moesten ploegen, eggen, zaaien, bewerken, wieden en irrigeren, en schier eindeloos blijven bewerken, wieden en irrigeren. Die zomer was een goede les voor mij. Het is een geliefd onderdeel van mijn erfgoed, omdat het hier was, in deze bijna woeste, afgelegen uithoek van de wereld dat ik de wet van de oogst leerde kennen.

De wet van de oogst is gewoon dat je niets voor niets krijgt in dit leven. De Schriften leren ons dat we maaien wat we zaaien. „Dwaalt niet, God laat niet met zich spotten. Want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten.” (Galaten 6:7.)

Sindsdien heb ik geleerd dat het uitwerken van creatieve oplossingen voor de problemen van het leven gebruik maakt van deze zelfde beginselen. Er is zoveel werk dat niet gezien wordt. Wij gaan naar een winkel en zien het eindresultaat van de creativiteit van een boer.

Wij zien prachtige groenten, vruchten, en zuivelprodukten. Maar tenzij wij betrokken zijn geweest bij de produktie, het creëren ervan, beseffen wij niet hoeveel tijd, gezwoeg, hartzeer eraan te pas zijn gekomen. Hetzelfde geldt voor iemand die wij piano horen spelen of horen zingen of als wij lezen wat iemand geschreven heeft of als wij een mooi schilderij bewonderen.

Voor velen heeft het woord *creativiteit* slechts betrekking op kunst. Dit is een zeer beperkte definitie. Er zijn eindeloos veel manieren om creativiteit toe te passen.

Jezus Christus, de Schepper van deze aarde, heeft ons de onbegrensde mogelijkheden van creativiteit getoond. Als wij om ons heen kijken zien wij zelden twee creaties die precies eender zijn, of het nu mensen, dieren, bloemen, groentesoorten of insekten zijn. De aarde zelf, met haar jaargetijden, mineralen, woestijnen, tropische regenwouden, oceanen, meren, bergen, dalen, bossen, vlakten en hoogvlakten, biedt een eindeloze verscheidenheid aan creatieve uitdrukkingen.

Het komt mij voor dat onze Schepper de ontwikkeling van onze creatieve gaven en talenten goedkeurt en aanmoedigt. In afdeling 46 van de Leer en Verbonden wordt ons verteld: „*Hij moet ernstig naar de beste gaven streven, en steeds bedenken, waarvoor ze worden gegeven;* . . .

Want allen wordt niet iedere gave geschonken; *want er zijn vele gaven, en een ieder wordt door de Geest Gods een gave geschonken.*

Aan sommigen wordt de ene gegeven, en aan sommige een andere, *opdat allen er door mogen worden gebaat.*

En al deze gaven komen van God voor

het welzijn der kinderen Gods.” (Zie Leer en Verbonden 46:8, 11-12, 26; cursivering toegevoegd.)

Deze verzen vertellen ons dat het niet verkeerd is om ernstig naar de beste gaven te streven als wij het om de juiste redenen doen.

Maar al te dikwijls, echter, zijn degenen die grote talenten hebben zelfzuchtig en gebruiken hun gaven niet ten bate van anderen. En wat nog erger is, zij erkennen niet dat deze gaven door God gegeven zijn. Als wij de bron van onze creatieve talenten goed begrepen, zouden schrijven, dansen, muziek of fotografie niet misbruikt worden voor satans doeleinden. De profeet Moroni heeft ons wijze raad gegeven over het gebruiken van onze talenten voor het kwade. Hij vermaant ons: „Tot Christus te komen, en iedere goede gave aan te grijpen, en de boze gave noch het onreine aan te raken.” (Moroni 10:30.) Wij zijn hier echter in onze sterfelijke proeftijd om onze vrije wil te gebruiken en te kiezen tussen het goede en het kwade.

In Leer en Verbonden 52:14-19 wordt ons een leidraad gegeven voor het gebruiken van onze creatieve gaven voor rechtvaardige doeleinden. Ons wordt verteld dat de gave van onderscheiding afhankelijk is van gebed, een verslagen geest, gehoorzaamheid aan de verordeningen en geboden, zachtmoedige en opbouwende taal, geen twisten, een nederige erkenning van de macht des Heren, en het voortbrengen van vruchten van lof en wijsheid.

Afdeling 46, vers 10 verwijst ook naar onze gedachten of ons verstand, waarmee bedoeld wordt ons vermogen om te studeren, te leren en onze intelligentie, onze gaven en talenten te ontwikkelen. Wij hebben de verantwoordelijkheid om onszelf te verbeteren.

Een vriend van mij werd eens gevraagd of hij piano kon spelen. Hij antwoordde: „Ik weet het niet. Ik heb het nog niet geprobeerd.” Wat een grote les! Hoevele talenten hebben wij misschien niet die nog verborgen zijn en er slechts op wachten om te voorschijn te komen als wij het maar willen proberen!

Laten wij echter niet vergeten dat onze creatieve talenten ontwikkelen geen gemakkelijke taak is. Soms betrap ik mijzelf erop dat ik aan het rationaliseren ben over mijn gebrek aan talenten door te zeggen: „Want allen wordt niet iedere gave geschonken.” (Leer en Verbonden 46:11.) Wanneer wij bijvoorbeeld nauw samenwerken met vertalers en tolken, is het gemakkelijk te zeggen: „Wat een geluk dat u de gaven van talen hebt.” Toen ik dat eens zei kreeg ik het antwoord: „Ik heb mijn gave van talen ontvangen ik na duizenden uren studie en na vele ogenblikken van falen en ontmoediging te hebben overwonnen.”

Zoals ik al eerder zei, wordt creativiteit niet beperkt tot kunst. Deze definitie is te beperkt. Wij hebben het vermogen om creatief te zijn in onze dagelijkse activiteiten. Creativiteit kan ook gebruikt worden om oplossingen te vinden voor dagelijkse problemen door nieuwe manieren te ontwikkelen waarop die problemen benaderd kunnen worden. Ik heb dergelijke creativiteit gezien tijdens mijn levenslange associatie met marketing, verkoop, adverteren en het ontwikkelen van nieuwe producten.

Direct na het beëindigen van mijn studie werd ik door mijn nieuwe werkgever geplaatst in de afdeling Marktonderzoek. We zaten daar met een probleem: hoe heel snel te kunnen uitmaken of wij het nieuwe model van een produkt voor ons hadden dat veel leek op het oude model.

Zolang wij dat niet konden doen was het voor ons onmogelijk om te bepalen hoe het nieuwe model het op de markt deed. Hoewel zij getraind waren, hadden de marktonderzoekers er ook geen duidelijke kijk op. Het leek erop dat er geen eenvoudige manier was om de informatie te verkrijgen die wij nodig hadden.

Als nieuwe medewerker werd ik uitgenodigd voor een vergadering om mogelijke oplossingen voor dit probleem te bespreken, dat ons veel geld kostte. Allerlei ideeën werden naar voren gebracht. Midden in de vergadering nam ik toevallig mijn trouwring van mijn vinger en schoof hem op het handvat van een van de modellen. Ik ontdekte dat het handvat van het oude model maar net paste in de ring maar dat het handvat van het nieuwe model er niet door kon. Daarvan uitgaande werd het een gemakkelijke zaak om kaarten te maken met gaten van verschillende afmetingen, zodat de marktonderzoekers gemakkelijk de juiste informatie konden verstrekken. Marktonderzoekers noemen deze eenvoudige oplossing nog steeds de Hales gatenkaart.

Toen ik president was van het ouderlingenquorum van de wijk Cambridge in Boston, ontdekten wij dat wij nieuwe HLD-studenten, die aan de universiteiten in de omgeving kwamen studeren, dikwijls binnen enkele dagen na hun aankomst, uit het oog verloren. Sommigen van hen werden nooit krachtige, actieve leden van ons quorum. Wij ontwikkelden een programma dat wij project 48 noemden, dat nieuwe studenten die deel behoorden uit te maken van ons ouderlingenquorum in de gelegenheid stelde om 48 uur lang bij een lid van het quorum te logeren. Zijn gastheer hielp de pas aangekomene een kamer te vinden (wij hielden een lijst van beschikbare kamers bij), terwijl de leden

van het quorum de student vriendschap en broederschap boden en ervoor zorgden dat hij de weg leerde kennen.

Zo schiepen wij een band tussen de pas aangekomen studenten en ons quorum, zodat wij het tijdens die eerste kritieke uren in hun nieuwe omgeving niet kwijtraakten. Vijfentwintig jaar later wordt project 48 nog steeds gebruikt om studenten in de omgeving van Boston te verwelkomen.

Een creatieve benadering is soms no-

dig om ons aan te passen aan plaatselijke omstandigheden. Wij beschikken over de algemene richtlijnen en beginselen, maar de Heer verwacht van ons dat wij ook zelf bijdragen aan het oplossen van onze problemen. In het Boek van Mormon, geeft de broeder van Jared een goed voorbeeld van hoe de Heer ons onder zijn leiding onze eigen problemen laat oplossen.

De broeder van Jared had al schepen gebouwd volgens de specificaties van de Heer. Maar de schepen hadden geen

zichtbare middelen om zich voort te bewegen of op koers te blijven. Er was niets om de reizigers in de schepen van lucht of licht te voorzien. De broeder van Jared bad tot de Heer en kreeg antwoord met betrekking tot de voortdrijving en de navigatie. De Heer zei dat hij de winden en de golven zou gebruiken om de Jaredieten naar het beloofde land te brengen. (Zie Ether 2:243-25.) Maar hoe stond het dan met lucht en licht?

De broeder van Jared kreeg de opdracht om een gat te boren in de bovenkant en de bodem van elke boot en deze dan af te sluiten. Als er lucht nodig was konden zij dat gat dan openmaken. En de Heer waarschuwde de broeder van Jared, met een zeker gevoel voor humor neem ik aan, om de stoppen er weer vlug in te doen als er water binnenkwam. (Zie Ether 2:20.)

Maar toen was er nog het probleem van het licht voor de schepen. „Zie, o Here, wilt Gij ons dit grote water in duisternis laten oversteken?” (Ether 2:22.) Maar al te dikwijls zetten wij onze problemen in onze gebeden alleen maar voor de zoveelste keer uiteen. „En de Here zeide tot de broeder van Jared: Wat wilt gij, dat Ik zal doen, opdat gij licht in uw vaartuigen zult hebben?” (Ether 2:23.) Er werd Hem verteld dat hij geen vensters kon hebben en geen vuur kon gebruiken, zodat de mogelijkheden waaruit hij kiezen kon beperkt waren. In het leven is de keuze van mogelijke oplossingen voor onze problemen ook weleens beperkt.

De oplossing van de broeder van Jared was 16 doorschijnende stenen te nemen en de Heer te vragen ze met zijn vinger aan te raken. „Raak daarom deze stenen met Uw vinger aan, o Here, en bereid ze, zodat ze in duisternis mogen schijnen; en ze zullen ons licht geven . . . zodat wij licht

mogen hebben, terwijl wij de zee zullen oversteken.” (Ether 3:4.) De Heer maakte de stenen lichtgevend en zij beantwoordden volmaakt aan hun doel gedurende de gehele reis. Ik weet zeker dat er nog andere aanvaardbare oplossingen gevonden hadden kunnen worden voor deze behoefte aan licht. Tijdens een gezinsavond opperde mijn zoon dat de broer van Jared had moeten vragen of de Heer zijn vinger in een pot verf wilde steken. De lichtgevende verf had dan aan de binnenkant van de boten gestreken kunnen worden. Maar de broeder van Jared besloot stenen te gebruiken, en de Heer aanvaardde zijn oplossing.

Wij zijn denkende, redenerende menselijke wezens. Wij hebben het vermogen om te bepalen wat wij nodig hebben, om plannen te maken, ons doelen te stellen en onze problemen op te lossen. De eigenschappen van een creatief iemand kunnen gebruikt worden om schijnbaar onoverkomelijke hinderpalen te overwinnen. Wij kunnen originaliteit gebruiken om tegenstand te overwinnen. Wij kunnen nieuwe manieren ontwikkelen om anderen te helpen moeilijke situaties in hun leven op te lossen.

Maar al te vaak houden mensen vast aan ideeën, uitvindingen, en benaderingen die niet voldoen. De creatieve benadering is een gedisciplineerde benadering van onze levensbehoeften. Creatief denken is geen vervangingsmiddel voor een schoolopleiding, het onderhouden van de geboden of integriteit; noch is het een kortere weg om de uitdagingen van het leven heen. Creatief denken kan het middel worden waardoor wij inspiratie krijgen die ons helpt beslissingen te nemen.

Een creatief iemand moet voortdurend nieuwsgierig zijn. Hij behoort voortdu-

rend te observeren en naar nieuwe ideeën te luisteren. Hij behoort bereid te zijn te erkennen dat iemand anders' idee beter zou kunnen zijn. En hij behoort te leren van vroegere ervaringen, zowel van de zijne als van die van anderen.

Bij het observeren van het proces van creatief denken, ben ik dikwijls herinnerd aan het werk dat wij op de ranch van mijn oom moesten doen. De verschillende stappen die nodig zijn voor het telen van gewassen vormen een goede richtlijn:

Maak de grond klaar. Begin met een gebed om uw gedachten te verfrissen en de juiste sfeer op te roepen. Onderzoek het probleem grondig. Ontwikkel een positieve houding zodat u verwacht een oplossing te kunnen vinden. Schep een sfeer van vertrouwen in uzelf en in anderen.

Zaai het zaad. Ga na wat u kunt doen om te helpen. Bepaal waarbij u zelf misschien hulp nodig hebt. Vraag nog niet om raad, want u bent nog niet bereid om raad aan te nemen. Vraag niet of iemand anders de beslissing voor u wil nemen. Denk aan de raad in Leer en Verbonden 9:7: „Zie, gij hebt het niet begrepen; gij hebt verondersteld, dat Ik het u zou geven, als gij u er niet verder over zoudt bekommeren, dan alleen Mij te bidden.”

Laat het zaad kiemen. Trek uw idee niet uit voordat het de kans heeft gehad om uit te spruiten. Dit is de fase van het creatieve proces waarbij welke een goede, positieve, niet-bedreigende houding van groot belang is. Pauzeer even en laat het idee zich ontwikkelen. Maar u moet bereid zijn om te falen en opnieuw te proberen.

Let op het gewas. Ideeën die er niet in horen behoren uitgetrokken te worden als onkruid. Gehoorzaamheid aan de Heer geeft u recht op inspiratie. Neem

Leer en Verbonden 9:7-9 eens door. Inspiratie komt als wij vragen of wij een juist besluit hebben genomen. Dan „zult gij gevoelen, dat het juist is”. (Leer en Verbonden 9:8.) Vergeet niet dat uw grootste kracht het gevolg is van het naleven van de geboden.

De oogst. De meest produktieve boer van de wereld zou geen succes hebben als hij zijn gewassen niet oogstte. Doe iets met uw ideeën. Neem het initiatief om uw gedachten aan anderen door te geven en zelf tot daden over te gaan.

De componist Wolfgang A. Mozart beschreef eens hoe hij het creatieve proces gebruikte: „Die ideeën die mij bevallen houd ik in gedachte . . . Daardoor wordt mijn ziel geïnspireerd, en zolang ik maar niet gestoord word, groeien ze vanzelf, worden georganiseerd en gerangschikt, waarna het geheel, al is het nog zo lang, mij bijna compleet en afgewerkt voor de geest staat, zodat ik het in één blik, als een mooi schilderij of een prachtig standbeeld, kan overzien.” (Brewster Ghiselin, *The Creative Process*, blz. 44.)

Zoals Mozart het beschreef, zijn dezelfde stappen die van toepassing zijn bij het oplossen van dagelijkse problemen ook van toepassing bij het schrijven, het schilderen, het fotograferen of het musiceren. Er wordt ongemerkt veel verzet voordat er geogst kan worden. De grootste meesterwerken die nog geschapen moeten worden, zullen ontstaan door middel van hard werken en inspiratie van God.

Moge ieder van ons ons creatief vermogen gebruiken om onze problemen op te lossen en dan tot de Heer gaan voor de geruststellende, vredige bevestiging dat wij het juiste besluit hebben genomen. Dan zullen wij zeker een overvloedige oogst hebben. □

ZEVENTIEN EEUWEN CHRISTENDOM

De Lamar Jensen

De herstelling heeft niet plaatsgevonden zonder voorbereiding. De inspanningen van vele goede mensen wier werk door de eeuwen heen, van Johannes de Openbaarder tot Joseph de profeet, een sprankje van het evangelie in leven hield, gingen er aan vooraf. Wat voor evangelieboodschap werd er in die periode gepredikt? Hoe was het voor velen van onze voorouders die in die tijd leefden en geloofden? Een internationaal bekend geleerde op het gebied van de reformatie, een heilige der laatste dagen, bespreekt de eeuwen christendom gedurende welke de naam van Jezus voor de mensheid bewaard bleef, in afwachting van de dag der herstelling.

De geschiedenis van het christendom is niet eenvoudig te vertellen of gemakkelijk te begrijpen.

Er komt wreedheid in voor zowel als vriendelijkheid, tragedie zowel als triomf. Het is het verhaal van het menselijk streven om een goddelijk doel te bereiken

zonder precies te begrijpen wat dat doel was: een gedaante van godzaligheid hebbende, maar de kracht ervan verloochevend. (Zie Joseph Smith — Geschiedenis 19.) Vele kerkleiders door de eeuwen heen waren goddeloze mensen van de ergste soort, die verwarring en corruptie in de kerk veroorzaakten.

Maar vele anderen waren waardige mensen die acht sloegen op de „stille zachte stem”, die de leringen van de Heiland tenminste gedeeltelijk begrepen, en die liefde, goedheid en gehoorzaamheid aan Gods geboden bevorderden. Dat waren degenen die handelden naar het licht dat zij gekregen hadden en de wereld hielpen voorbereiden op de dag dat God het

---

De geschriften van Augustinus, bisschop van Hippo in Noord-Afrika, uit de eerste eeuw, gaven de uiteindelijke vorm aan de leringen van de westelijke katholieke kerk met betrekking tot de goddelijke drieëenheid.

Maar met de dood van de apostels was het algemene leiderschap van de priesterschap verloren gegaan en daarmee ook het geloof in goddelijke leiding en doeleinden.

---

priesterschap en het evangelie in hun volheid zou herstellen.

De vroegchristelijke kerk

De vroegchristelijke kerk van Christus, bestaande uit zowel loyale joden die de boodschap van de Heiland hadden gehoord en uit vele niet-joden die tot het christendom bekeerd waren door het zendingswerk van Paulus en anderen, verspreidde zich snel in de landen gelegen aan de oostkant van de Middellandse Zee.

Tegen de tijd van Johannes' verbanning naar het eiland Patmos, bestonden er christelijke gemeenschappen in Syrië en Mesopotamië, in Klein-Azië, Noord-Afrika, Griekenland, Macedonië en Italië. De opdracht van Jezus aan zijn discipelen om uit te gaan en alle naties te onderwijzen werd getrouw opgevolgd. Gods volk bestond niet langer uit één enkele natie, maar was een universele kerk geworden.

De groei zette zich voort gedurende de volgende eeuw, en er waren christelijke gemeenten zover oostwaarts als Arbela in Perzië en westwaarts tot Wenen en Lyon in Gaule (het tegenwoordige Frankrijk). Het spreekt vanzelf dat de politieke, taalkundige en culturele verscheiden-

heid van deze gemeenschappen enorm was, hetgeen een groot communicatieprobleem opleverde. Toch hadden zij alle twee dingen gemeen: een getuigenis van de opgestane Christus en de voortdurende bedreiging van vervolging.

Driehonderd jaar lang werden de christenen veracht en vervolgd, eerst in Jeruzalem door hun joodse landgenoten en later door de Romeinse autoriteiten in het gehele Romeinse rijk. De joodse godsdienst was vrijelijk toegestaan onder het Romeinse bewind, en zo lang de christenen als onderdeel van het jodendom werden beschouwd, werden zij niet lastig gevallen door de Romeinse autoriteiten. Maar al spoedig bleek uit hun verwerving door de joden en het grote aantal niet-joden dat zich bij de kerk voegde, dat de volgelingen van Christus niet behoorden tot de volgelingen van de Mozaïsche wet.

De weigering van de christenen om de Romeinse keizer te aanbidden en aan hem te offeren was de reden dat hun geloof onder de Romeinse wet tot een onwettelijke godsdienst werd verklaard. De officiële vervolgingen door de staat begonnen onder Nero in de eerste eeuw na Christus en werden zo nu en dan hervat en verscherpt onder latere kiezers. Behalve lichamelijke vervolgingen, werden de christenen ook blootgesteld aan ernstige maatschappelijke discriminatie en voortdurende achterdocht en haat.

Ondanks al deze onderdrukkingen bleef het christendom in kracht en aantal groeien. Maar tegelijkertijd werd het bedreigd door de verderfelijke invloed van de oostelijke mystieke geloven en religieuze filosofieën die gedurende de tweede en derde eeuw het christendom binnendrongen. De christenen betraden deze invloeden, maar de overeenkomsten

van deze filosofieën en het christelijk geloof maakten het soms moeilijk om ze te onderscheiden.

Als de mensen raad en inspiratie hadden kunnen krijgen van profetische leiders hadden zij misschien de juiste koers aangehouden. Maar met de dood van de apostels was het algemene leiderschap van de priesterschap verloren gegaan en daarmee ook het geloof in goddelijke leiding en doeleinden. De plaatselijke leden en leiders waren aan zichzelf overgelaten en moesten hun steeds toenemende problemen zelf oplossen, hoewel het communicatiekanaal met God nog open was voor iedereen die waardig en bereid was hem te gebruiken.

Veranderingen en onenigheid

De oorspronkelijke organisatie van apostels, profeten, evangelisten, herders, leraren, ouderlingen, bisschoppen en diakenen onderging geleidelijke veranderingen naarmate de situaties en de mensen veranderden en naarmate hun standpunten en gewoonten zich wijzigden. Ook in de leerstellingen kwam meer verscheidenheid naarmate er meningsverschillen ontstonden over de inhoud en de betekenis van Christus' leringen.

Om een eind te maken aan dergelijke neigingen probeerden de christenen normen voor het geloof en het gedrag vast te stellen. Zij begonnen naar authentieke documenten uit de tijd van Jezus en de apostelen te zoeken die als richtlijn konden dienen. En zelfs toen waren er nog meningsverschillen over de echtheid en de juistheid van vele van de onthulde bronnen, terwijl sommige nooit gevonden werden.

Tegen het einde van de tweede eeuw echter, was men het er in het algemeen

over eens dat de vier evangelieën van Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes, te zamen met een aantal van Paulus' brieven en enkele van Jakobus, Petrus en Johannes, erkend moesten worden als het Nieuwe Testament.

In 367 n.Chr. werd de tegenwoordige verzameling van zevenentwintig boeken aanvaard.

Een andere poging om het geloof te behouden bestond uit de zogenaamde Apostolische geloofsbelijdenis, een korte verklaring van leerstellingen met betrekking tot het geloof in God de Vader en zijn Zoon, Jezus Christus. Deze was speciaal bedoeld om de leerstellingen van het marcionisme, een andere oostelijke godsdienst met overeenkomsten met het christendom, tegen te gaan. Intussen verreezen er verschillende mensen die het geloof tegen ketterse invloeden wilden beschermen. Daarbij introduceerden zij zulke filosofische subtiliteiten en haarkloverijen dat het voor gewone christenen moeilijk werd om zelfs maar de grondbeginselen te begrijpen. Tot deze goed bedoelende maar misleidende vroege kerkvaders behoorde Tertullianus van Carthago (ongeveer 150-220 n.Chr.), een wetgeleerde wiens definitie van de drieëenheid als drie personen die in substantie één waren de christelijke verwarring over de Godheid veroorzaakte. Anderen waren Clemens van Alexandrië (ongeveer 150-215 n.Chr.), die Griekse filosofieën gebruikte om de aard van Christus te beschrijven (de Logos, of het Woord, had altijd bestaan als het „aangezicht” van God); en Clemens' beste leerling, Origenes (ongeveer 185-254 n.Chr.), een vroom en briljant leraar, die geloofde dat Christus de Logos (het Woord) in het vlees is, eeuwig bestaand met maar ondergeschikt aan de Vader en in waardig-

---

*Het middeleeuwse
kloosterwezen had zich
door de eeuwen heen
ontwikkeld, en wel vanaf
de derde eeuw met de
vroegere kluisenaars.*

---

heid geassocieerd met de niet-gescha-
pen Heilige Geest.

De onenigheid zette zich voort, vooral
wat de aard van Christus betrof en zijn
verhouding tot de Vader, totdat deze me-
ningsverschillen een grote scheiding te-
weegbracht onder de christenen. Arius
(ongeveer 250-336 n. Chr.) een priester in
de kerk te Alexandrië, geloofde en onder-
wees dat hoewel God zonder begin of ein-
de was, de Zoon wel een begin had en
daarom noch God noch mens is, daar Hij
een schepping van God is. Arius' mening
verspreidde zich snel in het oostelijk deel
van het rijk, waar hevige disputen ont-
stonden.

Keizer Constantijn, die in 312 tot het
christendom bekeerd was en de keizerlij-
ke ban tegen het christendom had inge-
trokken, vreesde dat de door Arius ver-
oorzaakte onenigheid, zijn rijk, dat hij zo
kort geleden had verenigd, weer zou ver-
delen. In 325 riep hij het eerste algemene
concilie van de kerk samen in Nicea, bij
Constantinopel. Dit concilie maakte geen
einde aan de leerstellige strijd, maar zij
veroordeelde het arianisme en stelde de
geloofsbelijdenis van Nicea op, die ver-
klaarde dat zij geloofden in „een God, den
almachtigen Vader, . . . en in een Here Je-
zus Christus, den eniggeboren Zoon
Gods, geboren uit den Vader, . . . gebo-

ren, niet gemaakt, van hetzelfde wezen
met den Vader, . . .” Ondanks deze ver-
klaring bleef er meningsverschil bestaan
en de geloofsbelijdenis van Nicea werd
door latere keizers afwisselend aanvaard
en verworpen.

Deze kortzichtige pogingen onderstre-
pen de onmogelijkheid om geestelijke za-
ken te begrijpen zonder de gave van de
Geest, alsook de leerstellige en regionale
versplintering van de kerk tijdens het ver-
val en het uiteenvallen van het westerse
Romeinse rijk tussen 300 en 600 n. Chr. In
787 n. Chr. waren niet minder dan zeven
concilies bijeengekomen om de theologi-
sche meningsverschillen op te lossen.

De Latijnse vaders

De theologie van het westelijk deel van
het christendom werd sterk beïnvloed
door vier mannen uit de vierde en het be-
gin van de vijfde eeuw: Ambrosius, Hiëro-
nymus, Johannes Chrysostomos en Au-
gustinus, die gezamenlijk bekend staan
als de Latijnse vaders.

Als bisschop van Milan, streefde Am-
brosius (ca. 340-397) ernaar om de onaf-
hankelijkheid van de kerk te verkondigen
en haar te beschermen tegen het binnen-
dringen van de staat. Hiëronymus (ca.
345-420) is bekend als de geleerde
asceet die de Bijbel in het Latijns vertaal-
de (de Vulgata). Deze vertaling wordt nog
steeds gebruikt door de rooms-katholieke
kerk.

Na jaren als monnik geleefd te hebben,
werd Johannes Chrysostomos (437-ca.
407) de meest welsprekende prediker in
de vroege kerk. (Chrysostomos betekent
„gouden mond“.)

Augustinus (354-430), bisschop van
Hippo in Noord-Afrika, schreef verschil-
lende werken: *De bekentenissen*, over

zijn eigen leven in het licht van Gods genade; *De stad Gods*, waarin hij zijn filosofie uitlegt over de geschiedenis als het verschil tussen het koninkrijk van de mens en het koninkrijk Gods; en *over de Drieëenheid*, waarin de uiteindelijke vorm van de leringen van de westelijke kerk betreffende de drieëenheid vastgelegd werd. Sterk beïnvloed door het heidendom, zette Augustinus een beschouwing van de mens en God uiteen die voor geen van beide erg complimenteuzus was.

Verovering en bekering

Na de dood van Augustinus werd de westelijke kerk vijfhonderd jaar lang geteisterd door het verval van het beschermende Romeinse rijk, door de latere invasies uit het Noorden (de Goten, de Vandalen, de Saksen, de Franken en de Vikings), en door de overwinningen van een krachtige nieuwe godsdienst uit het Midden-Oosten, de islam. Deze veroverde Arabië, Mesopotamië, Perzië, Syrië, Palestina, Noord-Afrika en kwam zelfs tot

in Europa, in het Iberische schiereiland. De islam verspreidde zich tot, tegen het midden van de achtste eeuw, de helft van het christendom onder de heerschappij was van de islam. Het christendom overleefde dit echter, hoewel verzwakt en verkleind en begon zich langzaam te herstellen van de verliezen en de overwinnaars te overwinnen. Stap voor stap werden de barbaarse indringers tot het christendom bekeerd; eerst de Franken, toen de Angelsaksen, de Friezen en de andere Germanen. De Goten, de Lombarden en de Bourgondiërs werden opgenomen in het Latijnse christendom, evenals de zwervende Noormannen. Tegen het einde van de elfde eeuw keerden christelijke kruisvaarders terug naar het oosten om het heilige land te bevrijden.

Een beroepsgeestelijkheid

Misschien is de belangrijkste verandering in die donkere middeleeuwen wel de volledige splitsing tussen de oostelijke en westelijke kerken geweest en de opkomst

Een afbeelding uit de vijftiende eeuw van een paus tussen twee kardinalen.

van een beroepsmatige, hiërarchische geestelijkheid in het westen, met aan de top een machtig pausdom.

De groei van de pauselijke macht was langzaam maar onverbiddelijk. In de tijd van Constantijn was de bisschop van Rome slechts een van de velen, met niet

meer autoriteit in de kerk als geheel dan de bisschoppen van Alexandrië, Antiochië, of Constantinopel. Maar in de dertiende eeuw, verkondigde hij stoutmoedig zijn oppergezag als paus over de gehele wereld en haar koninkrijken.

Constantijn en een ieder van zijn on-

De godsdienstervormer Johannes Huss uit Praag werd door het concilie van Constance veroordeeld wegens ketterij en in 1415 ter dood gebracht.

middelijke opvolgers waren het hoofd van de kerk geweest — en maakte haar zo doende een keizerlijke theocracy die in het oosten bleef bestaan tot 1453. De bisschoppen van Rome betwistten echter het keizerlijke gezag en verkondigden hun eigen superioriteit, op grond van het feit dat Rome de „Apostolische Stoel” was, het centrum dat door de apostel Petrus was gesticht.

In de vijfde eeuw begonnen de bisschoppen van Rome de titel „papa” (vader) te gebruiken, om de nadruk te leggen op hun superioriteit over de andere bisschoppen, een positie die op krachtige wijze werd verkondigd door Leo I „De Grote” (440-461) en nog versterkt werd door diverse resolute opvolgers.

Tegen het midden van de achtste eeuw, toen paus Stephanus II bescherming zocht en kreeg bij de koning der Franken, had het pausdom zich geheel bevrijd van het keizerlijk gezag en zijn opmars naar de macht over heel Europa hervatte.

De middeleeuwse kerk werd bestuurd door een ingewikkeld hiërarchisch systeem bestaande uit de paus aan de top, de aartsbisschoppen en bisschoppen in het midden en de plaatselijke pastoors onderaan. Naast hun rechterlijke functies bedienden de priesters zeven sacramenten (de doop, de bevestiging, het huwelijk, de ordening, de penitentie, de eucharistie, en het heilig olie). Deze sacramenten werden beschouwd als de kanalen waardoor de goddelijke genade aan de mens verleend werd.

Kloosterorden

Behalve deze kerkelijke ambtenaren was er een andere groep die voor het onderwijs zorgde, maatschappelijk dienst-

---

*Deze introductie
van rede en logica
in de christelijke theologie
. . . was een van de triomfen
van het middeleeuws
denken.*

---

betoon verrichtte en bepaalde ascetische en persoonlijke uitdrukkingen van christelijke vroomheid aanmoedigde. Dit waren de orden van de monniken en nonnen, wier leven geregeld werd door hun eigen orden, en die formele beloften van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid aflegden.

Het middeleeuwse kloosterwezen had zich door de eeuwen heen ontwikkeld, en wel vanaf de derde eeuw met vroege kluisenaars als St. Anthonius, die Christus' vermaning aan de rijke jongeman „ga heen, verkoop uw bezit en geef het aan de armen” letterlijk opnam. Later woonden monniken gezamenlijk in kloosters met strenge regels, in een poging om in de wereld te leven zonder er deel van uit te maken.

Een ander soort religieuze orde, de bedelmonniken, ontstond in de dertiende eeuw. In plaats van zich af te zonderen in kloosters, probeerden zij de christelijke boodschap te verkondigen door te onderwijzen en door goede daden.

De eerste van deze orden was de Franciscaner orde, of Minderbroeders, in Italië gesticht door St. Franciscus van Assisi (1182-1226). Franciscus' eigen leven was een voorbeeld van eenvoudige toewijding aan God en onzelfzuchtig dienstbetoon aan de mensheid. Als vriendelijk

en zachtmoedig mens moedigde hij anderen aan om God en hun naasten lief te hebben, vrijelijk te vergeven, en zich te onthouden van alle verdorvenheden van het vlees.

De Dominicaanse orde, of de predikende monniken, werd gesticht door een Spaanse priester en geleerde, St. Dominicus (Dominicus de Guzman, 1170-1221). De opdracht van de orde was om tot de zwakken van geest te prediken, de niet-christenen te bekeren en de zondaar bekering te verkondigen.

De weerstand tegen de geestelijkheid

Vele afgedwaalde zielen gaven inderdaad gehoor aan Dominicus' prediking, maar anderen geloofden dat de kerk noch het ware evangelie noch het gezag van God had. Zo'n godsdienstige groep was de Cathari (de reinen) uit het zuiden van Frankrijk (ook bekend onder de naam Albigenzen, naar de stad Albi, die hun centrum was). De Cathari geloofden evenals de Manicheërs dat de stoffelijke wereld kwaad is en dat alleen het geestelijke rijk goed is. Zij accepteerden het Nieuwe Testament (dat van God kwam), maar zij verwierpen het Oude Testament (dat geïnspireerd was door Jehova, de schepper van een slechte wereld), samen met vele leringen en uitleggingen van de roomse kerk, met inbegrip van de sacramenten. Zij hadden scherpe kritiek op de toenemende rijkdom en macht van de geestelijkheid. Politiek en jaloersheid wegens hun welvaart begonnen al spoedig een rol te spelen, totdat er in 1209 een grootschalige kruistocht tegen hen werd georganiseerd.

Een andere beweging die ook als ketters werd gebrandmerkt, was die van de Waldenzen, volgelingen van Peter Waldo

(Valdez) van Lyon. De Waldenzen evenals de Cathari verspreidden zich over het zuidoosten van Frankrijk, Noord-Spanje, Noord-Italië, en Zuid-Duitsland. Eenvoudig gekleed gingen zij twee aan twee zonder buidel of male, en onderwezen hun visie op het evangelie aan allen die wilden luisteren. Zij verboden eden en verwierpen de missen en gebeden voor de doden, en al spoedig werden ook zij veroordeeld, en evenals de Cathari, met wie zij het niet eens waren, ondergingen zij vervolging en de dood.

De aanwezigheid van deze en andere ketterijen in de middeleeuwse kerk was de aanleiding tot de ontwikkeling van geleerde argumenten waarmee leerstellige dwalingen en ongelof werden weerlegd. Deze schoolse geleerdheid ontwikkelde zich te zamen met het ontstaan van de universiteiten en vormde een brede filosofische basis voor de verificatie van kerkelijke dogma's.

Deze introductie van rede en logica in de christelijke theologie, om tot een hulp in plaats van een vijand van het geloof te dienen, was een van de triomfen van het middeleeuws denken. De grootste van deze geleerden of scholastici was Thomas van Aquino (1225-1274), een Dominicaans leraar wiens *Summa Theologica*, een meesterstuk van scholastische redenering, dat veel gebruik maakte van de logica van Aristoteles, de schijnbare conflicten tussen de natuurlijke en de geopenbaarde gedachten overwon en logische bewijzen voor de christelijke leerstellingen verschafte voor de mensen van die tijd.

Corruptie en desillusie

Maar logica was niet doelmatiger dan het zwaard om de godsdienstige eenheid

te handhaven toen het leiderschap van de kerk zelf gedompeld was in dwalingen en verdiept in zonde. Natuurlijk was niet de gehele geestelijkheid onwaardig. Vele priesters en monniken waren oprecht, ijverig en eerlijk; maar er waren er teveel die dat niet waren. Tegen de veertiende eeuw waren corruptie van en wan-toestanden onder de geestelijkheid algemeen. Afwezigheid, omkoopbaarheid, concubinaat en luiheid kwamen veel voor onder geestelijken van elk niveau.

Ongelukkigerwijze deed het pausdom, dat betrokken was bij hoge politiek in zijn wedijver met wereldse heersers, weinig om dit proces van ontarding tegen te gaan. Toen paus Bonifacius VIII het edict Unam Sanctum publiceerde in 1302, waarin de pauselijke aanspraak op uni-

versele oppermacht werd herhaald, maakte hij niet alleen de Franse koning woedend, maar hij vervreemde ook vele anderen van zich. Dientengevolge werd de heilige stoel te Rome opgeheven en werd het pausdom overgebracht naar Avignon in Frankrijk, waar de koning hem goed in de gaten kon houden. Zeventig jaar later begon de Grote Schisma of scheuring — een opvolging van wedijverende pausen in Avignon en in Rome die elkaar wederzijds beschuldigden en excommuniceerden, terwijl corruptie en verwarring steeds toenam.

Intussen waren de meeste eerlijke gelovigen verbijsterd en ontgoocheld. De kerk was een belangrijk onderdeel van hun leven en beloofde het enige herkenbare pad naar hun zaligheid. Desondanks

De verkoop van aflaatbrieven, die in deze houtsnede wordt afgebeeld, was een kerkelijk gebruik dat sterk bekritiseerd werd door Maarten Luther.

---

*De humanisten hadden
een meer optimistische kijk
op de menselijke
aard en de waardigheid
van de mens dan de
theologen.*

---

was zij in vele opzichten een afstandelijke, zelfs vijandige vreemde voor hen.

Eigenlijk waren er drie katholieke kerken en slechts één ervan raakte het leven van de mensen op een zinvolle wijze. Er was de kerk van de hogere geestelijkheid (vooral de bisschoppen en de kardinalen), die met elkaar wedijverden om invloed en prestige in een wereld van macht en geweld. Er was de kerk van de scholastieken en de monniken, waar meer waarde werd gehecht aan leerstellingen dan aan goede zeden. En er was de kerk van de vijftig miljoen leken wier contact met godsdienst plaatsvond door middel van de mis en de andere sacramenten, en door middel van pelgrimstochten, gebeden, rozenkransen, relikwieën, en smeekbeden om bemiddeling tot de maagd Maria en de vroege heiligen.

Hervormingen

Tijdens de Renaissance (van ongeveer 1350-1550), nam de druk om de kerk te hervormen en de misbruiken te verminderen toe. Dit was niet de eerste echte poging om hervormingen aan te brengen. In de tiende eeuw werd geprobeerd nieuw leven in te blazen in het kloosterwezen vanuit het klooster van Cluny, ten noorden van Lyon. Deze hervormingen,

die de nadruk legden op dienstbetoon, gehoorzaamheid en vroomheid, hadden een vérstreckende uitwerking, die tweehonderd jaar later vernieuwd werd door Bernard de Clairvaux en de Cisterciënsers.

Zelfs het pausdom voelde deze frisse wind van de hervormingen onder de onverschrokken Hildebrand (Paus Gregorius VII, 1073-1085), maar lang duurde het niet. In de volgende vier eeuwen probeerden vrome geestelijken met goede bedoelingen herhaaldelijk de misbruiken in hun eigen gebied op te heffen, maar de problemen waren gewoonlijk zo met elkaar verweven dat zij niet stukje voor stukje aangepakt konden worden. Hervorming van de gehele kerk was nodig, maar vond niet plaats.

Velen wendden zich tot de mystiek zowel voor de persoonlijke reiniging als voor de vergeestelijking van de hele kerk. Sommigen verenigden zich in gemeenschappen, zoals de Vrienden van God in het Rijnland en de Broeders des gemenen levens in de Nederlanden. Uit een van deze groepen kwam het godsdienstige boek van de Renaissance dat de meeste invloed kreeg, de *Navolging van Christus*, van Thomas à Kempis. Sommige van deze mystici werden later heilig verklaard (St. Brigitta van Zweden, St. Catherina van Sienna, St. Bernardino van Siena, en St. Giovanni Capistrano), terwijl anderen van ketterij beschuldigd werden. Tot deze laatsten behoorden John Wyclif van Oxford en Johannes Huss van Praag.

Tijdens de laatste jaren van het Grote Schisma (1378-1415), terwijl het verdeelde pausdom hoe langer hoe meer ontaardde, werd er hoe langer hoe vaker geroepen om een algemeen concilie van de kerk. Deze beweging werd steeds krachtiger tot het vrijmoedig verkondigde dat

het opperste bestuurlijke lichaam van de kerk niet de paus was, maar een algemeen concilie dat het hele christendom vertegenwoordigde.

Het concilie van Constance kwam dus samen in 1414. In de drie daaropvolgende jaren werden alle drie wedijverende pausen afgezet; werd er een eigen paus gekozen (met de bedoeling dat hij slechts in naam hoofd van de kerk zou zijn); en werd Johannes Huss aangeklaagd, verhoord, veroordeeld en op wrede wijze omgebracht. Toen begon het concilie aarzelend aan de taak om de kerk te hervormen, zowel de leiders als de leden.

Maar het bereikte zijn doelen niet en het nieuw ingestelde pausdom herwon spoedig zijn overheersende positie. In plaats van een eind te maken aan de ketterij, was de terechtstelling van Huss de oorzaak dat zijn volgelingen gedurende de daaropvolgende halve eeuw de wapens opnamen, en een groot deel van Midden- en Oost-Europa verwoestten. Voor het concilie was de hervorming van de kerk al spoedig een dode zaak.

Dat was het echter niet voor al degenen die de aanhoudende corruptie zagen en er aanstoot aan namen. Tot degenen die hier openlijk tegenin gingen behoorden de humanisten, mannen wier toewijding aan de kerk niet gecompromitteerd werd door hun kritiek op haar misbruiken.

Het humanisme was hoofdzakelijk een wetenschappelijke en literaire beweging, wier bewondering voor de klassieke talen en cultuur ze verdacht maakte in de ogen van vele geestelijken. De humanisten stonden kritisch tegenover het scholasticisme, omdat men er in de praktijk weinig aan had, en waren sterk gekant tegen het onzedelijke leven van de geestelijkheid. „Wat voor zin heeft het u te overspoelen met wijwater als u de innerlijke verontrei-

niging van uw hart niet wegneemt?“ bestrafte Erasmus, de grootste van de humanisten, hen. „U eert de heiligen en raakt graag hun relikwieën aan, maar u veracht het beste wat zij achtergelaten hebben, het voorbeeld van een heilig leven.“

Sir Thomas More sprak dezelfde gedachte uit in zijn *Utopie* en in andere geschriften. De humanisten hadden een meer optimistische kijk op de menselijke aard en de waardigheid van de mens dan de theologen, en hadden meer vertrouwen in de woorden van de Schriften dan in het later commentaar van de scholastieken. Zij wilden de kerk echter geen kwaad doen en haar niet verdelen; zij hoopten haar de verenigen en te versterken. Om dit te doen stonden zij studie, gebed en een grondige hervorming van het leven van de geestelijken voor.

Het protestantisme

Een van die geestelijken, een Augustijner monnik en doctor in de theologie genaamd Maarten Luther, was minder verontrust door het zo algemeen voorkomende onzedelijke gedrag (hoewel hij ook dat veroordeelde) dan door wat hij noemde „het opzettelijk stilzwijgen aangaande de wereld van de waarheid, of de vervalsing ervan“.

In een wanhopige poging om zaligheid te verkrijgen door het gewetensvol verichten van goede daden die door de kerk voorgeschreven waren, kwam Luther tot de conclusie dat niemand de zaligheid verdienen kan, dat het een gave Gods is aan degenen die Hij verkiest, niet als een beloning voor goede werken maar zoals het Hem behaagt. Door deze eenvoudige verklaring bracht Luther de Reformatie op gang en begon het proces dat eerst tot

een scheiding en later tot een versplintering van het christendom zou leiden.

Als de mensheid geen goede werken, geen aflaatbrieven, geen sacramenten nodig heeft voor de verlossing, redeneerde hij, dan is het hele hiërargische systeem van de roomse kerk overbodig en pervers. Hij verklaarde zelfs dat de paus niet slechts een bedrog, maar de antichrist zelf was! Gebruik makend van Augustinus' definitie van de „erfzonde”, die de gehele mensheid goddeloos, ontaard, wellustig en een vijand van God verklaarde, leerde Luther dat men door genade alleen zalig kon worden (*sola gratia*), waarbij God enkelen uitkiest, ongeacht hun werken, bekering, geloof en het verlossingswerk van Jezus Christus. Aldus verlost van hun eigen goddeloosheid, werden de „ware gelovigen” — de onzichtbare kerk van Christus — rechtvaardigen die het goede deden om de juiste redenen.

Het lutheranisme verspreidde zich in veel van de deelstaten van Duitsland en nog verder tot in Scandinavië en Oost-Europa. Anderen namen gelijk de Bijbel ter hand om soortgelijke ideeën te verkondigen. Luther geloofde dat hoevelen er ook in de Schriften zouden lezen, zij allen dezelfde conclusies zouden trekken als zij hun gezond verstand gebruikten en hun geweten volgden.

Maar dat bleek, helaas, niet zo te zijn. Sommige groepen verwierpen de beloften van de geestelijken en de monniken, anderen vernielden de beelden, terwijl nog anderen, zoals de profeten van Zwitserland, de onmiddellijke wederkomst van Christus verkondigden.

In Zwitserland verwierp Ulrich Zwingli de tiende, het celibaat van de geestelijken, en schafte de mis af. In Engeland verwierp Hendrik VIII de paus en riep

zichzelf uit als het enige hoofd op aarde van de angellicaanse kerk.

Johannes Calvijn, een wetgeleerde en theoloog uit Frankrijk, werkte de protestante leerstellingen uit tot hun logisch einde. In de *Institutie van het christelijke geloof* verkondigde hij stoutmoedig de voorbestemming van de uitverkorenen tot zaligheid en van de rest tot verdoemenis. Hij stichtte in Genève een strak georganiseerde theocratie van waaruit vurige predikanten en leraren het calvinisme verspreidden in Frankrijk, de Nederlanden, Engeland, Schotland, Duitsland, Bohemen en Polen, waardoor het de voornaamste basis werd van het puritanisme, het presbyterianisme, en de Nederlandse, Franse en Duitse hervormde kerken.

Uit deze protestante omwenteling kwamen andere groepen hervormers te voorschijn. Enkele van deze werden Wederdopers genoemd omdat zij de gewoonte om kleine kinderen te dopen, zoals dit werd toegepast door zowel katholieken als protestanten, verwierpen en daarvoor in de plaats de doop door onderdompeling, na bekering en berouw, ten teken van opname in Gods koninkrijk verkondigden.

Gewoonlijk noemden zij zich „broeders” of „heiligen”. Omdat zij grotendeels bestonden uit mensen uit de lagere standen, geloofden in een volledige scheiding van kerk en staat (met inbegrip van het weigeren van het afleggen van burgerlijke eden, het dragen van wapens of het betalen van belasting), en er extreme ideeën op na hielden betreffende het einde van de wereld, werden zij dikwijls de radicale hervormers genoemd. Maar de meesten van hen ware vredige en vrome volgelingen van Christus.

Zij geloofden in de herstelling van de oorspronkelijke kerk met haar organisa-

tie en gemeenschappelijk leven. Zij hadden geen betaalde geestelijkheid, geloofden dat iedere gelovige goddelijke hulp verkreeg om het woord van God te begrij-

pen, verwierpen de protestante leerstellingen van zaligheid door genade alleen en onderwezen daarvoor in de plaats zaligheid door geloof en werken.

Luthers openhartige aanvallen op vele van de leringen van de katholieke kerk moedigden, zonder dat dat zijn bedoeling was, de boeren aan om in opstand te komen tegen zowel de geestelijkheid als de adel.

---

*Het is duidelijk
dat de protestante
reformatie de kerk niet
had hervormd, maar
haar had verplinterd
en verdeeld.*

Omdat zij zo anders waren, en hun theorie van kerk en staat als gevaarlijk voor de maatschappij werd beschouwd, werden zij gevreesd en op onbarmhartige wijze vervolgd, door zowel katholieken als protestanten. De meeste overlevenden vluchtten naar het oosten, waar zij onder de mildere heerschappij van de regeerders van Moravië en Polen, hun unieke identiteit en toewijding konden behouden.

Het is duidelijk dat de protestante reformatie de kerk niet had hervormd, maar haar had versplinterd en verdeeld. Tegen het midden van de zestiende eeuw was het christendom hopeloos uiteengevallen. Wederzijdse beschuldigingen, vervolgingen, en bloedvergieten waren het gevolg. Oprechte katholieke hervormers — mannen zoals bisschop Matteo Giberti en kardinaal Casparo Contarini — konden niet verhinderen dat de tegenreformatie te sterk reageerde op de protestante dreiging. De inquisitie werd weer ingesteld in een vergeefse poging de ketterij uit te roeien.

Zelfs Ignatius Loyola's nieuwe religieuze orde, de Jezuïten, die in 1540 werd gesticht om de jongens te onderwijzen en de heidenen te bekeren, werd al spoedig een middel om het protestantisme te bestrijden. Het concilie van Trente (dat in

1563 eindigde) maakte de godsdienstige verdeeldheid nog groter, en de pauselijke lijst van verboden boeken beperkte verder het christelijk denken. Binnen enkele jaren was de verbreiding van het protestantisme tot stilstand gebracht, maar er werd een hoge prijs voor betaald.

De groei van nieuwe richtingen binnen het protestantisme ging echter door. De strengheid van het calvinisme in de Nederlanden leidde daar tot een reactie in de vorm van het arminianisme, dat de hardheid van de absolute voorbestemming en de „onweerstaanbare genade” probeerde te verzachten door een vrijere interpretatie van Gods voorkennis en de vrije wil van de mens.

Nadat de dertigjarige oorlog in Duitsland (1618-1648) zijn afschuwelijke tol aan mensenlevens had geëist, verdiepte een beweging die als piëtisme bekend werd het geestelijk leven van vele lutheranen door het ontwikkelen van hoge zedelijke normen en het bevorderen van georganiseerd liefdadigheidswerk en dienstbetoon.

In Engeland richtte George Fox (1624-1691) de opmerkelijke Society of Friends (vereniging van vrienden) op, in de volksmond de kwakers genoemd, die in vele opzichten op de vroegere anabaptisten leek: geestelijke openbaring, geen beroepspredikanten, verwerping van de eed, titels en oorlog. Ware christenen, vonden zij, zullen gekend worden door hun vruchten — een toegewijd, eenvoudig, geestelijk leven.

Hoewel al deze bewegingen onmiddellijk te doen kregen met wantrouwen, boosheid, en geweld, bedaarde uiteindelijk zelfs het fanatisme van de godsdienstoorlog en in het pluralisme van het Europa na de reformatie begon de verdraagzaamheid langzaam toe te nemen.

De verlichting

De godsdienstige verdraagzaamheid werd in de achttiende eeuw bevorderd door de geest van de verlichting, en in het bijzonder door de opkomst van het rationalisme en de „natuurlijke godsdienst” (of deïsme). Volgens deïstische inzichten bestaat God wel; Hij schiep de wereld, die daarna door zijn eigen natuurlijke wetten wordt bestuurd. God behoort gerespecteerd en geprezen te worden, en de mensen behoren zich van hun zonden te bekeken en elkander goed te doen. De nadruk werd geheel en al gelegd op deugdzaamheid en goed gedrag in plaats van op theologie. Wat dwaas, zei Voltaire, de meest beroemde van de Franse deïsten, dat de mensen elkaar martelen en doden wegens de definitie van een woord of over de bewoording van een geloofsbelijdenis.

Rede en zedelijkheid waren de wachtwoorden van de „verlichte” maatschappij. En toch ontbrak er aan deze redelijke godsdienst iets dat essentieel is in het christendom: de nauwe relatie met God en de goddelijkheid van Christus. Het christendom zonder het wonder van de geboorte, de opstanding, en de verzoening is helemaal geen christendom. De nieuwe humanist kan slechts geprezen worden — ze was al te lang genegeerd door partijdige theologen, maar de verwerping van theologie door de deïsten, hoewel het grotere verdraagzaamheid ten opzichte van verschillende christelijke sekten tot stand bracht, op zichzelf een kritiek op het christendom was.

Gedeeltelijk als reactie op de invloed van de deïsten kwam er een wijd verspreide evangelische vernieuwing, vooral in Engeland. Zij legde de nadruk op de grondbeginselen van christelijke toewijding en vooral op de vernieuwing en de

nieuwe bezieling van het leven die voortvloeit uit een volledige toewijding aan Christus.

Tijdens deze evangelische vernieuwing ontstond er een nieuwe richting genaamd methodisme, wier voornaamste oprichters John (1703-1791) en Charles (1707-1777) Wesley waren. De methodisten legden de nadruk op „bekering” en een christelijke levenswandel met inbegrip van dienstbetoon aan anderen en droegen zodoende in hoge mate bij aan de opleving van het christendom en de actieve bevordering van maatschappelijke hervormingen, zoals het afschaffen van de slavenhandel in het Britse imperium in 1807.

En zo doorworstelde het christendom zeventien eeuwen lang allerlei beproevingen, van vervolging tot welvaart, van harmonie tot onenigheid en ontbinding, zoekend naar antwoorden op vragen die gesteld of niet gesteld werden. Naargelang de voorstanders van het christendom de leringen van Christus negeerden of verkeerd begrepen, faalde het. Maar naarmate zij reageerden op de flikkeringen van het originele licht, hielp het christendom de mensen en de naties in de loop van deze eeuwen zich voor te bereiden op de volheid van het herstelde evangelie. □

De Lamar Jensen is een hoogleraar in de geschiedenis aan de Brigham Young University.

